

ДРАМСКА БАШТИНА

Мита Димитријевић

СЕСТРА ЛЕКЕ КАПЕТАНА

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Ку
на
Ср

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Библиотека

ДРАМСКА БАШТИНА

Издавач

Музеј позоришне уметности Србије
11000 Београд, Господар Јевремова 19

Одговорни уредник

Миодраг Ђукић, директор

Главни уредник

Александар Милосављевић

Уредник едиције и приређивач

Олга Марковић

Ликовно решење

Ново Чогурић

Коректор

Олга Марковић

Штампа

ГРАФООФСЕТ

Светозара Милетића 15
21208 Сремска Каменица

Тираж:

500 примерака

Мита Димитријевић

СЕСТРА ЛЕКЕ КАПЕТАНА

ХЕРОЈСКА КОМЕДИЈА У 4 ЧИНА

Београд, 1998.

МИТА ДИМИТРИЈЕВИЋ

СЕСТРА ЛЕКЕ КАПЕТАНА

ЛИЦА:

Капетан Лека

Роксанда, сестра Леке капетана

Мајка Јевросима

Марко

Милош

Реља

Мина од Костура

Крчмарица Јана

Арсеније, соколар Краља Вукашина

Црноризац

Петроња

Влатко

Драган меропси

Ђурђе

Доброња

1– себар

2 “

3 “

4 “

Ђанина, властелинка из Млетака

Бембо, поета, Млечић

Мароје, поета, Дубровчанин

Конте Садолето, витез луталица, Наполитанац

Дон Лопе, Каталанац

Богдан

Кастрат млади госпари

Видоје

Голубан слуга Марков

Грубша

Грга

Зоран Лекине слуге

Срђан

Онакажени

Слепи I

Слепи II

Сулуда жена

Властеличићи, владике, себри, госпари, младе девојке
(Прилепчанке и Приморке), ништи и убоги.

*Догађа се: I чин у Прилепу, у двору Краљевића Марка,
II и IV у двору Леке капетана на Приморју, III чин у
Дукађину, на Кунар-планини.*

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

У БЕОГРАДУ

вечерња претстава

Код Споменка

У уторак 9 фебруара 1932 године

(ПРВИ ПУТ)

СЕСТРА ЛЕКЕ КАПЕТАНА

Херојска комедија у три чина. — Написао Мита Димитријевић
Редитељ г. Павловић

ЛИЦА:

Капетан Лека	г. Д. Гоцић	Богдан	г. Болковић
Роксанда, сестри Леке капетана	г-ца Дугалић	Кастрат } млади госпари	г. Петровић
Марко	г. Б. Никодић	Витоје	г. Шарковић
Мидиш	г. Душановић	Голубан, Марко	г. Н. Јовановић
Реа-а	г. В. Јовановић	Грубица	г. Ђ. Маричић
Миња од Костра	г. Павловић	Грза } Леските слуге	г. Антонијевић
Евнина, властелинка на Младара	г-ца Катвановић	Зоран	г. Ј. Николић
Венцо, поета, Младић, властелин	г. Старић	I } девојка	г-ца М. Поповић
Марије, поета, Дубровчица	г. Милосавић	II	г-ца Теклић
Коста Садометов, витез луталица	г. Васић	III	г-ца Јашкевић
Насоситавад	г. Поповић	IV	г-ца Перовић
Дон Јоне, витез луталица, Крсталица	г. Поповић		

Властела, госпари, младе девојке, приморски народ
Друга чин: први и трећи чин у двор Леке капетана.
Други чин у Дукаћину

Декор г. Ђељковић

Музика одмор после II чина

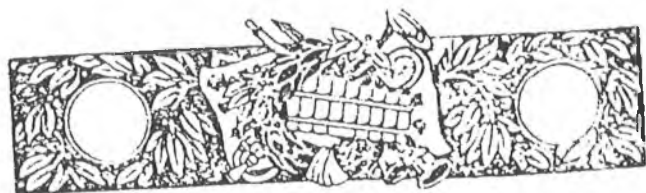
Цене места:

У партеру: Ложа 200 дин. Фотеле I ред 45 дин. Фотеле II ред 40 дин. Седиште 30 дин.
I галерија: Ложа 200 д. Фотеле у балк. 45 дин. Фотеле I ред 30 д. Фотеле II р. 20 д.
II галерија: Ложа 100 д. Фотеле у балк. 25 дин. Седиште I ред 20 д. Седиште II р. 15 д.
III галерија: Балкон 15 динара Седиште 8 дин. Стајале 5 дин. Седма Галерија 8 дин.

Почетак у 8 часова увече.

„Слободна Београдина“

ПРВИ ЧИН

У Марка на слави о Св. Ђорђу.

Три чардака и три софре. Са софре на горњем чардаку владике и свештеници дижу се и одлазе, Марко им се са мајком Јевросимом смерно клања. На средњем чардаку остало је за софром неколико властеле и властеличића, међу њима и два Маркова побратима: Милош и Реља. На доњем чардаку, за великом софром, пуно и препуно народа: Маркови себри, међу њима и један црноризац. Из доњег чардака, кроз велика тужна врата, иде се у пространу одају где су за неколико малих софри поседали ништи и убоги, слепи и кљасте, и путници намерници. У дубини види се велика писана икона Св.Ђорђе и пред њом гори златно кандило.

Марко и Јевросима дворе редом све софре.

Вино служе Крчмарица Јана и Маркове слуге Голубан и Ваистина. Сваки час захватају вина сребрним кондири-ма из пуна чабра. Два су чабра већ празна и изврнута.

ЈАНА

(налева вина себрима у земљане и дрвене купе и пехаре): На.. Але!... Пијте!...

I СЕБАР

(осорљив): Шта граје?

II СЕБАР

(кавгација): Твоје не пијемо.

СОФРА

Не, богме.

ЈАНА

(добре воље.) Аждаје! Увек жедни!... зар вам доста није?

III СЕБАР

Сваком мериш колико попије.

ЦРНОРИЗАЦ

(смерно пружа дрвени пехар): Нали, Бога ради!

ЈАНА

(увек се шали): Бодорадиш вечно, црнче!... А да ли шта радиш?

ЦРНОРИЗАЦ

Богу служим.. Слуга сам божји! (испи пехар)

ЈАНА:

Какав ли је ђаво седморожји? (Захвати из чабра пун коңдир вина и пође у одају, одакле заграјаше ништи и убоги)

ЈЕДАН ОД УБОГИХ

Нали, сестро, нама убогима.

ЈАНА

(брани се): Редом дајте,

I СЛЕПАЦ

... и нама слепима,
што не види сунца ни месеца,

II СЛЕПАЦ

(*нариче слепачки*): .. које воде туђе очи, које хране туђе руке... (*Јана се враћа са празним кондиром*)

I СЕБАР

Нестало је меса, Голубане.

ЈАНА

(*дочека га*): Шта је крај вас кости оглодане!
Што сједите овог једног дана,
Било би вам за цео месец храна.

СОФРА

(*у глас*): Нек се знаде када слави Марко!
(*Јана, Голубан захватише вина из чабра и пре него софри приђоше наста жагор. Сви пружају празне купе и пехар*).

III СЕБАР

(*пружа пехар*): Јано!

II СЕБАР

(*Голубану*): Нали!..

IV СЕБАР

Грејало те сунце јарко!

СТАРАЦ АРСЕНИЈЕ

Ево Марка... Децо, сви устајте,
и светлој се краљици клањајте.
(*Сви устају, ниско се клањају*).

ЈЕВРОСИМА

Седите... У двору сте нам гости.

СТАРАЦ АРСЕНИЈЕ

(*оста сам стојећи*): У божјој смо и твојој милости! (*целива скуте Јевросими*)
Можеш ли ме познати, Краљице?

ЈЕВРОСИМА

Не сећам се, стари... Али лице
твоје познато ми... туђе није...
Кажи ко си.

СТАРАЦ АРСЕНИЈЕ

Ја сам Арсеније,
соколар сам у двору вам био,
с Вукашином краљем лов ловио.

ЈЕВРОСИМА

Арсеније!

СТАРАЦ АРСЕНИЈЕ

Некад преко Шара
у лову сам јахао уз цара,
носећи му на руци сокола,
а за нама властела охола.
Марка сам ти држао на рукама.
Чудно дете!... још у пеленама
ритало се снажним ножицама.
Кад прохода, малим ручицама
вадио је сабље из корица
са бедара ил оца ил стрица.
Видело се дете из малена
од каквог је јуначког колена.

ЈЕВРОСИМА

Ходи, Марко, поклони се смерно
Старцу Арсенију. *(Марко приђе и топло се поздрави)*
Служио је верно
Вукашина краља који те родио.

МАРКО

А мене још малог у лов је водио,
учио ме прве запињати стреле,
и сокола бацат на голубе беле.

МАРКО

(посађује Арсенија)
Седи, старче, дан је за весеље.
Марко гости своје пријатеље.
(погледа у већ празан чабар)
Чабар вина још овамо дајте.
Вина доста!... пијте и не хајте!
(слугама)
Сува меса сецте, не мерите,
на ражњеве овне наврћите.

ЈЕВРОСИМА

Дајте редом сваке ђаконије.

ДРУГИ СА СОФРЕ

Жедни вина нико остао није
за трпезом Краљевића Марка. *(Маркове слуге на обраници доносе чабар вина, а друга двојица на ражњу печена овна).*

III СЕБАР

Док је дана, док је сунца јарка.

IV СЕБАР

(додаје) .. и док је кршћана...

I СЕБАР

(наставља) ... причаће се свуда

СОФРА

(прихвата цела) Како слави Марко...

II СЕБАР

... и сва чуда његова јунаштва...

IV СЕБАР

... и мегдане како дели Марко...

ШЕСТИ

... на све стране? *(једући и пијући стадоше се надметати ко ће гласније и ко боље славити Марка).*

АРСЕНИЈЕ

Куд год иде, робље ослобађа!

I СЕБАР

(до њега) Куда оком, ту копљем погађа!

III СЕБАР (МЛАДИЋ)

Он укида тешку свадбарину!

IV СЕБАР

Главу скиде Филип Маџарину.

I СЕБАР

Пред њим бежи Арапија љута!

АРСЕНИЈЕ

(Марку домаћину, који двори своје госте)
Седи с нама, ако зазор није.

МАРКО

Зазор није, чика Арсеније.
Свецу служит на ногама ваља.

ЈЕВРОСИМА

Исти закон за себра и Краља. *(Марко даје трonoшце матери, Милошу и Рељи, а сам оста стојећи).*

МАРКО

(кад сви поседаше)
Вино, Јано!.. Празни нам пехари.
Веселте се и млади и стари.
Точи, Јано, најбољега вина.

I СЕБАР

Нигде нема таква домаћина
као Марка... широм цела света.

МАРКО

Бог једини домаћин је света,
Бардак с вином нека пође редом,
око софре... Арсенију седом
пружи, Јано.

III СЕБАР

Нек први наздрави.

I СЕБАР

Најстарији међ нам је на слави.

АРСЕНИЈЕ

(прихвати бардак прекрсти се)

Прву да попијемо у ваславу
Светог Ђорђа. Домаћинову главу
свуд бранио, увек му се одзивао,
кад га у невољи призивао!

СОФРА

Да Бог да!

АРСЕНИЈЕ

Остала му душа кроз сав век чиста,
до умрла часа, с вером у Христа!

СОФРА

(пије)

Алилуј! Алилуј!

Домаћина нашега

Господе, помилуј!

(Старац Арсеније још једном се прекрсти, напи се вина из бардака и пружи Црнорисцу до себе. Црноризац скиде камилавку, устаде и за њим цела софра).

ЦРНОРИЗАЦ

(диже се, смерно)

Аз Многогрешни
и недостоин
нарешти се раб Христов,
дијак Владислав,
испивају сију чашу:
(прекрсти се)
Ва славу и похвалу
Светога Георгија,
Небеснаго победитеља,
И Крснаго победитеља,
и Крснаго Светитеља
ва Христа Бога благовернаго,
Блаженочившаго,
Влкашина Краља!

СОФРА

Амин!

ЦРНОРИЗАЦ

И сина јего,
важизни и славе,
христољубиваго
Краља Марка.

СОФРА

Амин!

ЦРНОРИЗАЦ

И матери јего
благочастивој, пресветој
и премудрој
Госпожди Краљици Јевросими!
Господи помилуј!

СОФРА

Помилуј, Господе! *(Још једанпут прекрсти се и седе)*

II СЕБАР

(до Црноризца)

За здравље и живот свима
болнима и невољнима,
од болести оздравили
невоље се избавили!
(Напи се)

СОФРА

Бог дао.

III СЕБАР

Напијмо се из бардака
за тежака и сељака:
Рало нам ронило дубоко,
расло нам жито високо.

СОФРА

Бог те чуо.

IV СЕБАР

Од руке све нам клицало,
бујно и густо ницало,
мајска нам киша росила,
туча нас не покосила.

I СЕБАР

Што се данас међу нама рекло
од Бога се чуло и у „Амин” стакло.

II СЕБАР

Боље пити него беседити
за беседе и бољих ће бити.
Здраво да сте!

СОФРА

Здраво био *(Бардак дође до Јевросиме)*.

ЈЕВРОСИМА

(пружи бардак Марку) Напи, сине, и свеца прослави.

МАРКО

(подиже бардак)

Стан'те браћо, Марко да наздрави:

Овде вам се у тору јагњиле;

свака овца двоје јагањаца;

на њиви вам пшеница родила,

сваки влатак прегршт жита дао;

виногради обилно понели,

сваки чокот чабар вина дао!

родиле вам шљиве и јабуке,

златне дуње и крушке медене;

око дома процвале ружице,

а у дому здрава деца била.

У вас здраве за мотику руке!

увек сити и довољни били!

дуга века здрави, сретни били,

и весели рујна вина пили!

(Напи се. Заграја цела софра)

I СЕБАР

Јунак од јунака!

III СЕБАР

Оштра сабља и рука ти јака

секла на мегдану!

IV СЕБАР

Име ти се спомињало Марко,

док је сунца и док је месеца!

Прослављао свог крснога свеца

до године покрај љубе своје!

ЈЕВРОСИМА

(прекрсти се) Нек Бог речи чује, синко твоје!

АРСЕНИЈЕ

Куд ходио добра находио!

I СЕБАР

Божјом руком сва зла пребродио!

III СЕБАР

Сабљом стигао кога год гонио.

IV СЕБАР

(до Мајке Јевросиме)

На мегдану вазда одзвонио
час последњи душманину љуту
кога Марко сусрео на путу.

ЈЕВРОСИМА

Доста, децо, боја и мегдана,
све је мање за весеље дана!
Старе песме певајте свечарске.

IV СЕБАР

Наше песме за трпезе царске
нису складне, просте су, овчарске.

МАРКО

Песме су нам једне:
од овчара
и од господара
Све до цара
и до патриара,
а овчарска
песма што и царска!
сви смо равни,
сви једнаки и сви православни!
Запевајте!..

СТАРАЦ АРСЕНИЈЕ

Децо, хајде коју
запевајте о Марку.

ЈЕВРОСИМА

О боју
крвавом, децо, не певајте. Крви
доста!... не поменула се!..

I СЕБАР

Први
Ко да почне... Ил двоје по двоје.

III СЕБАР

Коју песму.

ЈЕВРОСИМА

Синко, шта хоћеш да поје?
Нико не зна шта ти срце жели.

III СЕБАР

Марко жели да се развесели.

IV СЕБАР

Досадили песме му јуначке.

I СЕБАР

Запевајмо веселе, момачке.

МАРКО

(захвати га веселје) Ударите бубње и свирале.

IV СЕБАР

Што су нам се гајде уђутале.

I СЕБАР

Свирац Мрвац где је?

III СЕБАР

Надуј гајде, *(ударише бубњеви, засвираше гајде)*.

ЧЕТВРТИ

(поскочи) Сви на ноге и у коло хајде. *(Један по један устаје са софре. Хватају се у коло. Подскакују, под-*

врискују. Девојке, све у белом, излетеше. На вратима из одаје показаше се слепи и убоги. Коло се шири).

I СЕБАР

Хватајте се мушке руке. (*Кад приђе девојкама.*)
а девојке за јаглуке. (*Уђоше и девојке у коло.*)

III СЕБАР

(*из кола*) (*ђаволасто, дохвати Јану.*)
Нема игре без невесте.

IV СЕБАР

(*увуче и Црнорисца у коло.*) Амо и ти калуђере ...
Калуђерски поскочи...

ПЕТИ ИЗ КОЛА

Гледајте се црне очи

ШЕСТИ

(*девојкама*) Девојчице, твоје лице,

ЦЕЛО КОЛО

Две су ружице. (*Коло с коловођом излете у двориште, где је светлео луч који су слуге Маркове разнеле на све стране.*)

II СЕБАР

(*тетурајући се мало запева.*)
Ој леле, леле
роди баба теле.

I СЕБАР

(*прихвати*)
Бабино теле
Виле однеле

КОЛО

(*наставља*) Ој леле ... леле.. (*С тим се изгуби ова група у двориште*)

ЦЕЛО КОЛО

(задиркује једног старчића поред себе)

Певала тица певица

ма шта ће старцу девица?

I СЕБАР

Кад бејаш румен и без браде

грлиле ме све девојке младе!...

(Улете опет коловођа. Црнорисац подскакује. Јана уситнила. Све девојке уједначиле. Коло се заплиће. Луч на све стране гори и осветљује коло.)

III СЕБАР

(који уграби место међу девојкама, подскакује и над-викује.)

Рекоше ме оженили,

обећаше и слагаше

(У колу смех; довикну неко: „Грдан ти”)

А ја шта ћу и како ћу.

Пођох тражит сам невесту.

(Из кола неко: Вредан ти!)

Кад у прво дођох село,

удри руком на капије:

Јестел ради ћувегије.

Једна баба отуд викну:

„Гради кола од олова,

И упрегни шест волова.”

Те ја шта ћу и како ћу)

(Из кола: „Куку теби!”)

Сакуј кола од олова,

и упрегни шест волова,

једва кола догурасмо

до момина бела двора.

Мома грдна и претешка,

са муком је посадисмо,

Али кола ни да макну.

(Из кола: Зла ти срећа!)

А ја удри шест волова:

„ђа сивоњу и, ђа мркоњу,
 „Ајс рудоња, ајс шароња,
 Ајс галоња, ајс китоња!“
 Поцркаше шест волова
 вукућ кола од олова.
 Задеси ме мука љута,
 оста мома на сред пута.
 А ја шта ћу и како ћу:
 Дохватих се прве цесте
 и побегох од невесте!...
 (Кикот. Урнебес.)

(Коло на крају поскочице опет се изгуби у двориште које је са свих страна лучем осветљено. Марко са мајком Јевросимом, с Милошем и Рељом, и о осталима, пођоше за колима у двориште. Из одаје подизаше се са малих софара слепи, ништи и убоги али нико не прекорачи прага.)

I СЛЕПИ

(гурају се напред, слепе упрле очи у вис):
 Ах, умрећемо
 а никад, слепи, видет нећемо
 Краљевића Марка.

II СЛЕПИ

Никад слепи видети нећемо
 Краљевића Марка.

I СЛЕПИ

Наши пути...

I И II СЛЕПИ

Кроз мрак воде!

I СЛЕПИ

Дајте нам га чути!

II СЛЕПИ

Шта чујемо вечно на гуслама живи!

I СЛЕПИ

... на гулама живи...

II СЛЕПИ

Песма наша – вечни спомен живи!

I СЛЕПИ

.. вечни спомен живи!

(Кад уђе Марко наста међу ништима и убогима граја и тискања. Сви би хтели Марку.)

МАРКО

Куда сте се, божји људи дигли,
Још вас нисмо даривати стигли.

ОНАКАЖЕНИ

(вукући собом сулуду жену с дететом): Прво правду божју нам подели.

МАРКО

(згроз се): Бог једини божју правду дели.

ОНАКАЖЕНИ

Бог на небу, цар на земљи суди.

МАРКО

Шта сагреши?

ОНАКАЖЕНИ

Чуј ме и просуди
милостиви Краљу.

МАРКО

(у загради приђе му) Ко си ти?

ОНАКАЖЕНИ

По крви Себар пуки. Отац пехарник први
цара Уроша беше, док се у снази
држало царство.

МАРКО

Ко те унакази тако страшно?

ОНАКАЖЕНИ

О закон царски огреших се.

МАРКО

Како?

ОНАКЖЕНИ

Девица властелинска побеже
са мном и реши живот да веже
за мене сиромаша... и одведох је собом...

МАРКО

И судише ти...

ОНАКАЖЕНИ

Кам да сам гробом
постао него жив остао.. Кад ми секоше
обе руке и лице жегоше
гвожђем, а кад ми нос одрезаше
српом, закон ме не питаше:
Зашто себарски син уграби
властелинску кћер? Зар нису слаби
у љубави сви на земљи људи?

МАРКО

Закон не пита, већ свима суди.

ОНАКАЖЕНИ

Свирепи закон!

МАРКО

Јадни човече!

ОНАКАЖЕНИ

Пронеше нас то исто вече.
И страшна свуд нас гонила казна

гледајући ме без руку и наказа,
(окрете се сулудој жени)
 онеме сирота и од јада
 помрачи јој се ум. И сада,
 ево лутамо без обданка
 прогоне нас свуд и без престанка
 ко јеретике десет лета равно.
 Чух путем, краљу, за име ти славно
 и срце милостиво. Прибежиште
 дај нам. *(пада на колена)* И звер у гори станиште
 има. Не гони нас из земље своје,
 Милостиви Краљу!..

МАРКО

(једном себру) Све троје
 на краљевску земљу води, Степане,
 у миру нека живе и нек се хране
 са њива мојих док су год живи.

ОНАКАЖЕНИ

(удари челом о земљу)
 Бог нек те, светли Краљу, поживи!
(За све ово време сулуда жена није пуштала дете од себе, сваки час стезала га је уза скут као да се боји да јој га неко не отме. Себар Степан подиже онакажена и све троје одведе собом.)

ЈЕВРОСИМА

(у пролазу задржа све троје):
 До сутра док се не преодену
 нека не иду из двора, а жену
 сироту богојављенском умите
 водом и три пут пошкропите.

ОДРПАНАЦ

(приступи Марку и пада му на колена).
 смилуј се и мени Краљу. Побегох
 од ропског ланца и ево добегох

у краљевски ти двор. На тргу продан
роб досада бејаш.

МАРКО

Већ си слободан!
Јер царски закон вели: „Који
човек из тамнице утече,
Кад уђе у царски двор или краљевски,
или црквени, или властелински –
да буде слободан.“

ОДРПАНАЦ

Досад Продан беше ми име.

МАРКО

Од сад слободан нека те зову.

ОДРПАНАЦ

Родих се понова!

МАРКО

Од бела сукна скројте му нова
рува. То нек му је уз ослобођење
од мене дар на друго крштење.
(осталим слепима, ништима и убогима)

Ходите и сви други. Са старом
пођите ми мајком, да вас даром
све дарива редом: на једнога
по три лакта сукна, ланенога
колико треба платна. И на главу
један перпер златни. Све у славу
нек је светом Ђорђу!

(поврвеше слепи с торбицама о рамену и слугама у њима, узети на штакама, хроми на шепавим ногама и сви други нађоше се око Јевросиме и пођоше са њом)

І СЛЕПАЦ

Ти нас како
даривао, Краљу, теби тако
враћао цар небесни!

II СЛЕПАЦ

И царица
небесница!
(*Налетоше девојке сиротице*)

МАРКО

Откуд ово јато белих тица?

ЈАНА

Сабраше се девет сиротица
без оца и мајке, и без брата
да им мираз спремаш.

МАРКО

Свакој злата, ево, по кесице.

ЈАНА

Од Марка мираза!

МАРКО

Нек весело и часног образа
невестински венац око главе
свију редом. Вазда биле здраве
и честите.

(Раздељује свакој по кесицу злата. Оне заграјале око Марка и обдарене одлетеше с песмом)

(Девојачка песма губи се у даљини. Коло се непрестано вије. Запламти ватра у дворишту. У чардаку оста сам Марко са сељацима, који се у две трупе сабрали и шапућу, док се један не осмели и приђе Марку):

ПЕТРОЊА

Кад сваку саслуша жалбу, ваља
и нашу чути.

ВЛАТКО

(приступа за њим) Ништа од Краља
не треба крити.

МАРКО

Реци, Петроња.
Влатко, Драгашу, Ђурђе, Доброња,
и ти Озроје, приђите амо.

ПЕТРОЊА

И ми пред тобом, Краљу, имамо
једну жалбу.

МАРКО

Да ли ко плени села? Име му само спомени.
Сутра ће га божја и моја казна стићи.

ВЛАТКО

Глобе нас редом властеличићи.

МАРКО

Где?

ВЛАТКО

У Ветрошевици.

ПЕТРОЊА

У Липовици

ДРАГАН

У Медвеђем Долу.

ЂУРЂЕ

И у Храстовици.

ДОБРОЊА

И нас на Црној Реци.

ВЛАТКО

И свуда
у наоколо. Волове без суда
одводе нам из јарма.

ЂУРЂЕ

Од стада –
најбоље овнове. (бунтовно)

ДРАГАН

Наша ливада
сено њихово.
(Сељаци се брзо сабраше око Марка. Коло престало.
Сви око Марка, и Јевросима с Милошем и Рељом):

ДРАГАН

На рад нас гоне кад стигну.

ЂУРЂЕ

од придошлих сељака (сасвим бунтовно)
Газе царске законе!

ПЕТРОЊА

(скрушено, умирујући)
Рекосмо, пожалисмо се доста
ти суди, Краљу!

МАРКО

Од цара оста
праведан закон за све подједнако,
и дужан га је поштовати свако.
А цар у закону вели: „У царству
мојем не сме господар сељацима
ништа против закона чинити.
„Дужни су му два дана у недељу
„на њиви радити, и годишње
„перпер му плаћати. О Рожденству
Христовом воз дрва доносити,
„о светој Богородици товар луча
„на коњу.. Ко глоби ил отима,
„све да му се узме што има
„и разда свима оглобљенима.
„А ко од главара мито узме

„нек му се све што има одузме
„и десна одсече рука. Против
„сваког безакоња слободни су да
„туже власника, па то био
„сам господар цар, било царица,
„ил црква, или властелин царски,
„или ма ко био. Нико није
„властан задржат га од царског суда,
„већ судије да му по правди суде”
– То каже царски закон. А ја ћу
сутра кроз села ваша, и знаћу
казнити нељуде. Тако ми Бог
помогао! А сад у славу светог
Ђорђа зло заборавимо.

АРСЕНИЈЕ

Пред полазак, дај да ти наздравим, *(узеше сви пехаре)*
Марко, заштитнике човечанства сваког,
На растуреном царству Бог јакко
нек те чува. Неверну из Азије
напаст нек Свемогући разбије.
Боже, опрости нам сва сагрешења,
и не дај да падну горка искушења
на српски народ и хришћански род!

СВИ

Амин!... Амин!.. Амин!...

(ЗАВЕСА)

ПРОМЕНА

Ноћ. Луч у дворишту гори на све стране. Народ се разилази. Граја. Из далека час узвик песме, час удар бубњева. Последња група, пред полазак клања се дубоко Јевросими и Марку. На чардаку софра већ празна, заостала два три себра.

ЈЕДАН СЕБАР

(никако да се од софре одвоји): Грех је... остависмо и недирнуту овнујску главу..

ДРУГИ СЕБАР

(мери своју торбу:) Како би на путу добро нам дошла. *(Обазреше се, и кад видеше да су сами, зграбише овнујску главу, али никако да је набију у торбу).*

ЈАНА

(изненади их) Торбе вам мале за толику главу ваше би стале обе у једну *(Јана помаже им да угурају овнујску главу у торбу, али узалуд, рогови осташе изнад торбе).*

ДРУГИ СЕБАР

(пребаци преко леђа торбу) А сад право дома. *(споводи се. Јана га придржава)*
Ко нас сретне биће, богме, лома.

ЈАНА

(непрестано га придржава)
Ти се не бој, имаш на плећима две јуначке главе. С Арапима можеш мегдан делит. Једну баци, а с другом утеци.
(Сиђоше у двориште)

ДРУГИ СЕБАР

(буни се) Хеј... јунаци
смо и ми од мегдана?!
(кад би пред Марком)
Топузину
дај ми, Марко!

ЈАНА

..... и још тулумбину вина уз то.

II СЕБАР

Дај ми ноћас Шарца!

II СЕБАР

(вуче га)
Целог века јахао си магарца,
а сад хоћеш шарца..ха.. ха.. ха..
Пао би и с магарца.. ха..... ха... ха...

(Смеје се из трбуха. Тако одоше. Граја све слабија.
Пишти једна свирала и још даље бије бубањ у ноћи. Из
дворишта, осветљеног лучем, кад гости већ одмакоше,
врати се Јевросима напред, Марко за њом с Милошем и
Рељом. Звезде иза поноћи, живе жеравице расуте по небу,
а крсна свећа пламти у славу свемира.)

ЈЕВРОСИМА

(у тај свечани тренутак приступи Крсној свећи поклони
се и прекрсти)

Свети Ђорђе, божји угодниче,
над неправдом вечни победниче,
штити дом нам од зла и напасти,
избави нас од сваке сабласти.
Сине Марко чувај ми и брани,
моји већ су избројани дани,
задњом стазом колена ми клеца.

МАРКО

(добре воље) Немој, мајко, жалостити свеца.

ЈЕВРОСИМА

Ти жив, сине, и весео ми буди.

МАРКО

(*све расположенији*) Гоним живот ја по својој ћуди.
Такав ћу ти остати до гроба.

ЈЕВРОСИМА

Ти бар срећан буди. Моје доба
прође без веселја.

МАРКО

А зар ово
не беше весеље. У име Христово
прослависмо славу како ваља

ЈЕВРОСИМА

Крсно име Вукашина Краља
у двору се друкчије савило.

МАРКО

И време је тад друкчије било.
Силно царство, госпоштина силна,
У двору нам блага преобилна.
Кнез уз кнеза чврсто се држаше,
једна рука свуда управљаше
Самодржца Стефана Душана,
свемоћнога цара крунисана
свих Србаља, Грка, Арбанаса!
(*Одмахну руком*)
Од тог царства ни трага ни гласа!

ЈЕВРОСИМА

Зар не оста нигде рука јака,
после смрти Уроша нејака,
да прикупи царство раздробљено?

МАРКО

Пола нам је земље оробљено.

ЈЕВРОСИМА

Ко ће царство на темеље старе
дићи, децо? На многе владаре
земља раскидана? Свако вуче себи.

МАРКО

Нико царству не стеже обруче.
Све је слабо, све је малаксало.

ЈЕВРОСИМА

Краљевство је на тебе остало.
Мудро чувај од оца ти круну.

МАРКО

Сада земљом други ветар дуну,
мајко. Време дошло мегдане
делити. Где заноћи, не осване
Марко. Царство ми је топузина,
а сабља ми сва власт и једина.
На глави ми место светле круне,
натучена шубара од куне
без челенке с пером лабудовим,
а на плећи кожом међедовом
опшивена зелена долама.

ЈЕВРОСИМА

А на двору вечно мајка сама,
чека сина с крвава мегдана.
Крвава му сабља сваког дана.
Тако старој у страху и крви
век ми прође.

МАРКО

У царству је наш дом први,
мајко. Ко да брани на све стране
рају? Ко ли други ако Марко
неће. Зором пре нег сунце јарко
гране, друмови ме са свих страна

зову. Нема дана без мегдана,
 мајко. А кунем се млеком твојим,
 камен осто где сад ногом стојим,
 да Бог да! За правду сам вазда
 делио мегдане. Бог ме сазда
 оваквог какав сам, друмовима
 вечито да лутам, на страх свима
 ко расрди Марка.

ЈЕВРОСИМА

У радости
 роди ми се, сине. У жалости
 умреће ти мајка. Не дочека
 уз сина невесту. И довека
 лутаћеш бескућник.

МАРКО

Ко на жене
 да сад мисли мајко?

ЈЕВРОСИМА

Без одмене
 оста стара мајка. Без порода
 оста јунак Марко. Зар од рода
 да нам нема трага, име сатре
 Краљевића Марка, и без ватре
 огњиште остане? Ко Маркову
 сабљу да привати?

МАРКО

(весело)
 Причу ову
 вечно причаш, мајко. Нађи нове
 за весеље приче. Мани ове...
 Син ти Марко за женидбу није.
(сам себе мери)
 Нуто Марка, красног ђувегије!
(грохотом се насмеја)

Смех би прошао низ Косово равно
(*све јаче у смех*)
Чудо право што га не би давно!

ЈЕВРОСИМА

Не помишљаш шта ће једном бити
кад мене не буде. Ко ће свити
око тебе руке? Зар унуче
да и мени старој не гугуче
ко свима осталим? Ја радости
никакве не познах. А жалости
пун ми живот беше.
(*заплакана*)

МАРКО

Не заплака
никад досад, мајко.

ЈЕВРОСИМА

(*отр сузе, опет камен тврди*)
Судба лака
не беше ми, сине. Душа грца
а уста ми ћуте. Наша срца
отврдила. Међ нам реч умукла,
а пред очи страшна пустош пукла.
Слутим црне и претешке дане,
Још ћеш црње делити мегдане.
Бог зна куда воде твоји пути
и где крај ти биће.

МАРКО

Мајко, ћути,
не говори што још дошло није.
Син ти Марко узалуд не пије,
и не лута бесан друмовима,
тражећ кавге и где је не има
мегдан крвав на сваком сусрету.

ЈЕВРОСИМА

Дакле тако?

МАРКО

Самоме на свету
лакше Марку, могу сваког часа
погинути, мајко. Тад без гласа
и без писке деце и нејачи
нестануће Марка. Док сам јачи
гонићу душмане. Вина пићу,
друмовима мегдане делићу
с киме стигнем до суђена дана.
(у смех)

Таква ми је судбина писана.
Куда хоће нек ме Шарац носи!
Све ми равно!...

ЈЕВРОСМА

(узбуђена)
Заборављаш ко си.
Краљ ти отац беше. Докле шалом
жалостићеш мајку.

МИЛОШ

(опомињући) Марко!

РЕЉА

(нежно) Малом мени давно умре мајка. Твоја
мајка и нама је мајка...

ЈЕВРОСИМА

(разнежена, међу њима)
Ви сте моја
деца подједнако. Срећу једну
свој тројици желим: младу, чедну
невестицу сваком, да вас чека
иза боја љута, њена мека
да вас грли рука.. Очи њене
да за вама следе.

МАРКО

(прекида)

Нема жене
за твог сина Марка. Где за себе
ја девојку нађем, ту за тебе нема
пријатеља.

ЈЕВРОСИМА

Има, сине,
и од соја и од госпоштине,
за те љуба, за ме пријатељи.
(одлучно)
Материној покори се жељи.
Куда хоћеш, на коју год страну
пошао: где закуцао по дану
ил ноћи, врата ће се свуда
отварат пред Марком.

МАРКО

(увек у шали) Да л од чуда
ил од страха, мајко?

ЈЕВРОСИМА

Овесели наше пусте дворе.

МАРКО

О весели
Марко, шта те јадног снађе!
(ближе мајци)
Да ли сину бар невесту нађе?

ЈЕВРОСИМА

Пођи, сине, у Дукађин равни.
Тамо кажу, на далеко славни
двор је чувен Леке Капетана,
Галије му стижу са свих страна
носећ блага одасвуд сабрана.
Свим ветрима галије му плове

и гусаре свуда морем лове.
 Што је Марко на коњу Шарину,
 што је Милош на своје Ждралину,
 што је Реља на својему Змају
 то је Лека у приморском крају,
 на галији јунак од мегдана.

МАРКО

(подругљиво)

Не чух, мајко, овога ми дана
 за јунака Леку Капетана.

(Милошу с подмсехом)

Ти, Милошу, чу ли с којих страна
 за јунака Леку Капетана.

МИЛОШ

Кад сам лани био у Латине,
 сабраше се многе госпоштине,
 хвалише се три божија дана.
 Ал не беше Леке Капетана,
 нит му ико спомену имена.

МАРКО

(Рељи, смеје се)

Од кога је рода и племена
 да ли знадеш ти, Реља, од куда?
 Ти си ходао и скитао свуда.

РЕЉА

Знам дакако. Од Светога Спаса
 све до Скадра и сред Арбанаса,
 свуд су куле Леке Капетана.

(Марко се уозбиљи)

Затворио путе са свих страна
 све мостове поселе му страже
 и од сваког мостарину траже.
 Каравани не пролазе моста,
 докле блага не оставе доста,
 дукат злата од товара свака.

МАРКО

(настави подругљиво)

Нуто Леке, чудо од јунака
То је нека љута глобација,
као што беше Муса Кесеџија.

РЕЉА

Није Лека то што Муса беше.
Млечани га залуд не узеше
у свој савет. Ту заједно зборе,
са Турцима како да се боре,
да с Леванта Турци не пробију
ни стег црвен морем не развију.
Они тамо ми други овамо
подједнако Турцима не дамо
стопу напред да нам крст не згазе.
Зато Лека путе и богазе,
држи чврсто с дола и озгора,
пресекао скеле око мора
по три ланца вргао у дубину
затворио Котар и Удбину.

МАРКО

(замишљен) Чудо причаш, ако причаш верно.

РЕЉА

У Леке је благо неизмерно.

ЈЕВРОСИМА

Реци, Реља, сине,
ко царује сред те госпоштине,
има л двора где без женске главе?
Чим се хвале и чим се још славе
светли двор Леке Капетана?
Кроз песму је, кажу, опевана
лепа сестра Леке Капетана.
Иде песма већ годину дана:
да јој горска вила равна није,
ког погледа лепотом опије.

МАРКО

Нуто... Нуто!...

ЈЕВРОСИМА

Просци са свих страна
стижу сестри Леке Капетана.

РЕЉА

Али она све одбија редом
ког с подсмехом, ког само погледом.

МАРКО

(већ срдит)

Сестра бесна крај охоло брата
спрам господства за њих нема свата.

Знам ја такве гиздаве лепоте,
без мегдана нико их не оте.

(Вуче га мегдан више него девојка)

У Дукађин пођмо сва тројица,

водиће нас Реља Крилатица

(Рељи) Ти пут знадеш до Лекина двора.

Једног од нас изабрати мора.

Нема ништа без љута мегдана.

ЈЕВРОСИМА

Стани, сине, крснога ти дана
с ким мегдане мислиш делиш љуте?

МАРКО

(готов за мегдан)

С ким стигнемо. О њезине скуте
три војводе висит никад неће.

Наше царско господство је веће
но господство Леке Капетана.

Ил ће избрат измеђ нас једнога,

ил једнога, ил ниједнога

од гиздаве господе латинске.

ЈЕВРОСИМА

О тако ти неге материнске,
чувај сабљу за друге мегдане!

МАРКО

Поћи ћемо и пре него сване.
(Рељи) Знаш ли путе до Лекина двора?

РЕЉА

Пут нам иде преко многих гора,
са Косова право до Звечана
коња јашућ два нам треба дана
до Пазара и до Колашина
и два дана још до Дукађина.
До дворова Леке Капетана
стићи ћемо за недељу дана.

ЈЕВРОСИМА

Таква три јунака
није видео Лека свога века.
Биће весо што му у походе
три најбоље долазе војводе.

МАРКО

Шта ће рећи сестра му прекрасна?

ЈЕВРОСИМА

Биће срећна и биће радосна,
што јој такви просиоци иду.

МАРКО

Вргне ли нас подсмеху и стиду
и одбије...

РЕЉА

и нас као остале.

МАРКО

(већ се срти) Нек се чува Лека такве шале!

РЕЉА

Ту сам Лека кривац неће бити.
Своју сестру жели удомити.
Ал сестра му бесна од лепоте.

МАРКО

Куда ћемо тада од срамоте?
На кога ли сабљу потегнути?
или срце кукавно стегнути
и без сабље мегдан изгубити.

ЈЕВРОСИМА

Не могу се чудом начудити:
Три јунака међ првима први,
један Марко од краљевске крви,
други Милош да га лепшег нема,
трећи Реља да хитријег нема.
Три јунака а једна девојка!
чија срећа његова девојка.

МАРКО

(добре воље)

Право рече, мајко. Срећа чија
његова девојка! Ђувегија
један биће, друга два девера.
Пристајете? Је ли тврда вера
(из свег гласа)
Сабље дајте, коње нам седлајте.

ЈЕВРОСИМА

Станте мало, децо, не хитајте!
Не идете мегдан поделити
већ просити девојку. Опремити
ваља вам се у злата и свили
какви нису просиоци били
досада у Леке. Нек се сваки
пред вама поклони. Није лаки
мегдан што вас чека.

МАРКО

Аој јада да чудна мегдана!

ЈЕВРОСИМА

Још никада такав мегдан не подели, сине.

МАРКО

Да се гоним с вилом кроз планине,
не би стигла под облак умаћи.
Али како на мегдан изаћи
гиздавој девојци? Како поћи,
а како ли са мегдана доћи?

ЈЕВРОСИМА

Ту се мегдан топузом не дели.
Погледом се из очију смели,
девојачко срце свуд осваја,
у трен душа са душом се спаја,
и здруже се ко птице у лету
вечно, заједно на овоме свету.

МАРКО

Како ћемо запет прве стреле,
Бог сам знаде. Ал веселе
дочекаћеш, мајко, просиоце,
са невестом једног од тројице.

ЈЕВРОСИМА

Бог ће дати! Слуге, брзо амо
свечаног рува дајте, само
скерлет, кадифу и свилу.

МАРКО

Мани,
мајко!

(Ваистина и Голубан донеше оковани сандук с рувом свечаним.)

ЈЕВРОСИМА

(задржава Марка)

Марко, сине, стани!

(отвори сандук)

Одени се како личи сину
краљевскоме. *(Вуче га за појас)*

Скидај ту кожину!

(пружа му златан појас)

Ево златан појас са орлима!

Стежи златне токе на прсима! *(пружа му токе)*

Од скерлета и од хермелина *(вади свечани плашт)*

са два златна извезена крина,
плашт свилени баџи на рамена!

Ево калпак с два драга камена *(вади калпак)*

и челенка у венцу бисера

са три бела лабудова пера

(вади златну сабљу)

Ево сабље краља Вукашина,

с краља оца прешла је на сина,

у злату је сабља обливена

и китама златним окићена.

(Кад је оденула и накитила сина, посматра га дивећи му се) Сад си мајци диван ђувегија!

МАРКО

(кад се види тако накићен, одмери се и сам се себи подсмехну)

Шта то, мајко, учини од мене,

да од Бога нађеш – све рад жене

једне. Толке муке да се свиди

Марко њезиним очима! Види,

Реља, погледај, Милошу, би ли

Марка познали у злату и свили,

накићена ради женске ђуди.

ЈЕВРОСИМА

Једном и ти окићен ми буди!

Доста беше јунак од мегдана.

МАРКО

Али никуд без свог буздована
не идем, ти мајко. Злу не требало!

ЈЕВРОСИМА

Пођи, сине!

МАРКО

Да ти нисам дао
реч, не бих пошао.

ЈЕВРОСИМА

Пођи, Пођи!
И срећан ми са невестом дођи!

МАРКО

Један ће ти од нас је довести.
То да знадеш. Ко мојој невести
обрадуј се ако дође с Рељом
ил с Милошем. *(Полазе)* А с другом недељом
очекуј нас, мајко! Коње дајте!
(Марко пољуби мајку у руку, а за њим Реља и Милош.)

ЈЕВРОСИМА

(испраћа их и гледа за њима)
С Богом пошли!

МАРКО

(већ на Шарцу)
Сви здраво остајте!
*(Одјездише три војводе. Зора. Сунце. Јевросима се
као пред самим Богом прекрсти и дубоко поклони).*

ДРУГИ ЧИН

Дворана на стубовима, поплочена мрамором, зидови у мозаику, искићена резбаријама, златом, сребром и свакојаким драгоценим уресом. На прозорима венецијанско стакло са старозаветним мотивима.

У дну мраморне степенице, којима се силази у двориште. Фонтана у камену. Даље раскошан врт. Море у даљини.

Из врта се чује женски жагор и песма девојачка. Уз песму, корак по корак, пењу се витези луталице Конте Садолето и Дон Лопе. Кад стигоше на врх степеница, засташе и одслушаше песму.

ДОН ЛОПЕ

Ово нам је, драги, песма испраћајна.

КОНТЕ САДОЛЕТО

(с уздахом) и опроштајна! (оста степен ниже и још једном погледа у врт) Ах, како је сјајна у лепоти дивљој, вита као катарка. Када би је срео поета Петрарка заборавао би на своју Лауру.

ДОН ЛОПЕ

Узалуд нам муке. Доживесмо буру пловећ амо.

КОНТЕ САДОЛЕТО

(непрестано с уздахом) А бродолом овде!

ДОН ЛОПЕ

(срдит) Сад куда од стида?

КОНТЕ САДОЛЕТО

Одбијен ја?

ДОН ЛОПЕ

(већ раздражен)

Чудног ми чуда!

Ти! А ја? Лопе Гарсиа Каталанац

нешто је више него Наполитанац

Садолето!

КОНТЕ САДОЛЕТО

(напућен)

Од Краљевске је крви конте Садолето!

Мој прадед у лето тисућа сто пето

краља анжујинског кћер на мачу оте.

Мој род се прослави са њене лепоте.

(патетично)

У мојим жилама краљевске има крви!

ДОН ЛОПЕ

(хвата се за мач) Колико капи *(подсмева се)* Пази да је мој први

убод мача не проспе!

КОНТЕ САДОЛЕТО

Пре се прекрсти

него ли мач извадиш. *(хвата се и он за мач)* Погане прсти

порезаћу ти. То нека ти од мене

успомена буде, и по томе жене

нека те знаду.

(накострешеше се један на другог, извадише мачеве)

ДОН ЛОПЕ

А ја ћу ти вршак носа
скинут. То нек ти буде белег поноса
пред женама. Хеј!..

(Боре се. На једанпут показа се доле на првим степеницама буљук девојака. Прснуше у смех и кикот њима на очи)

КОНТЕ САДОЛЕТО

Вреди ли за жене лудачки се тући?

(Спустише обојица мачеве у корице и пружише један другом руке)

ДОН ЛОПЕ

Друже!

КОНТЕ САДОЛЕТО

(примирен) Мирно хајдмо сваки својој кући.

ДОН ЛОПЕ

(презриво погледа у врт) Простакиње!

КОНТЕ САДОЛЕТО

Ни збогом нећемо им рећи.

ДОН ЛОПЕ

(спази нагиздана Бемба) Ха... нагиздан.. ево.. наш сабрат трећи.

КОНТЕ САДОЛЕТО

Хеј...куд журиш?

ДОН ЛОПЕ

Узалуд ништа не улови. *(стрча у врт)*

БЕМБО

(и не осврну се) Ко лов вешто лови, најзад и улови.
(стрча у врт)

КОНТЕ САДОЛЕТО

Овај не губи наде.

ДОН ЛОПЕ

(с подсмехом) Стално о љубави
већ пун месец прича у сну и на јави.
(Засташе. Нико се не одлучује да пође)

КОНТЕ САДОЛЕТО

(превртљив) Зашто остали
не би. С нама се данас можда нашали
Дона Роксанда.
А сутра среће боље можемо бити.

ДОН ЛОПЕ

Рекох. Од твоје воље
зависи. Дон Лопе остаје до краја
веран друг.

КОНТЕ САДОЛЕТО

Таква се вила не осваја
првом стрелом.

ДОН ЛОПЕ

Мучан лов!

КОНТЕ САДОЛЕТО

(подржава Бемба) Ко вешто лови
право рече гиздавац онај – и улови!
*(Обојица у смех, задовољни сиђоше низ степнице. Иза
њих, и незапажен обрете се у дворани Мина од Костура
Арбанас, змијасте главе. На глави му кече од беле ваљане
вуне, на ногама опанке од свињске коже. На себи има дугу
свиту, налик на кафтан, од модре вунече чохе. Мина не
зна на која ће врата.)*

ПРИДВОРНИК

(за њим) Еј ти! *(Мина не чује, звера час у једна, час у
друга врата)* Ко си *(Најзад лупи га руком по рамену)*
Откуд се обрете амо?

МИНА

(бежи погледом) Из далека.

ПРИДВОРНИК

(загледа га право у лице)

Што кријеш очи? Ми се знамо.

Ти си, Мина.

МИНА

Ја главом. А ти?

ПРИДВОРНИК

Арбанас као и ти. Од Босфора свуда ј нас до Млетака. Свуд на дворовима ми смо чувари..

МИНА

... Капија туђих, а своје нисмо.

ПРИДВОРНИК

Наше су капије мале. За нас козаре царство није, већ за велможне господаре.

МИНА

(срдит) Шкипетар роди се орлом,а изроди црним гавраном. *(мрко погледа придворника)*
Господару ме води.*(Пођоше: напред придворник, Мина три корака за њим. Кад се нађоше пред главним вратима, показа се отуд Лека, одевен на пола као горштак на пола као венецијанац. Преко рамена има кратак огртач од црвене свиле, крст о врату, као прави владооци и књежеви.)*

МИНА

(скида бело кече и дубоко се поклони)

До земље црне клањам се, господару

Од Арбанаса њихову верност стару

смерно ти доносим.

ЛЕКА

(пође, седе) Шта друго доносиш.

МИНА

(оста стојећи)

Костурског вина

два меха узех

од најбоље лозе

овнове старовлашке и шарске козе

за мном чобани гоне. То ти је данак

од Арбанаса.

ЛЕКА

Остани на обданак

у двору. Давно не беше. Какве гласе

доносиш.

МИНА

(непрестано стоји, понизан) Свуд је мир. Откад нас ти гусара спасе

мирно је и поморје.

ЛЕКА

А планина?

МИНА

Покорна је.

ЛЕКА

Шта имаш још рећи, Мина?

МИНА

(опрезно, лукаво) Чух јуче друмом да ти у госте иде од Прилепа Марко.

ЛЕКА

(обрадован) Краљевић? Да ли га виде? Је ли далеко?

МИНА

У Призрен ноћас касно стиже, данас ће бити овде.

ЛЕКА

Прекрасно
У добар час дошао! На зло није
кренуо се Марко.

МИНА

Уз пут Марко рујна пије
вина. Весео језди са два побратима,
с Милошем и Рељом.

ЛЕКА

Пред градским вратима
дочекаћу Марка. Никад у свом веку
сусрео га нисам. За Капетан Леку
част је преголема таква три јунака
дочекати. На млетачки начин свака
част им биће указана. Сјајна свита
од сто копљаника.

МИНА

Али не запита
из далека зашто Марко у походе
иде Леки.

ЛЕКА

Не запитах ни госпoде
друге: Зашто су ме редом походили.

МИНА

Досад су ти сестри просци доходили,
и свакоме од њих, она нађе мана,
да весело своје девојчке дане
у песми безбрижно што више продужи.
Шта ли ће чинит кад јој јабуку пружи
Краљевић Марко и с њим два побратима?

ЛЕКА

Сестра благослов ми већ унапред има.

МИНА

Ал ће о избору она да пресуди,
и ако јој Марко не буде по ђуди
и одбије га, или му се посмене,
тешко њојзи! Нек гледа куд да се задене
А још страшније биће јој и теже
ако ли за Марка силом живот веже.
Чувај је и не дај.

ЛЕКА

(срдит) Мина, не сплеткари
Знам те одавна, Марку си крвник стари

МИНА

(све лукавије) Мој савет нећеш да чујеш.

ЛЕКА

И нећу. Мина *(прибира лукавство)*
Ја ти не знам верност доказати већу.
Марко је бескућник, колено проклето.
Од оца наследи краљевство отето,
крвљу попрскано Уроша нејака.
У пићу му прође дан и ноћца свака.
Од зоре до мрака на свом Шарцу лута,
с киме стигне мегдан дели на сред пута.
Никог не признаје, за туђе не хаје,
једнима што отме другима раздаје.
Не знају ни како са њиме да зборе
људи око њега... Он друмове оре
када га је воља... Са њим је на муци
мајка му рођена. Буздован у руци
када му заигра, тешко ко се тада
нађе близу Марка. А још горег јада
расрди л се Марко. Немам ти шта крити:
Сестри ти у Марка црн ће живот бити.

ЛЕКА

(срдит) Доста. Море изли мржње и пакости.*(наједном шаљиво)*

Боље ћути и чувај се да ти кости Буздованом Марко не намести. С пута

склањај му се, јер је Марко љута мегданџија. Знаш га: куд сабљом замане глава увек пада, никад не омакне

МИНА

Рекох све.

ЛЕКА

(опет срдит) И доста. Више не изусту,

никоме ни речи, склони се и пусти

нека буде како судба предели.

(замишљен)

С једне стране лав млетачки, орао бели

с друге стране, а ја између њих стојим.

Куд да закорачим. Не знам. Сам се бојим.

На исток или запад?

МИНА

(готов) Дужду се окрени.

ЛЕКА

Дужд и Млеци до сада су били мени

равни а не господари. Љуто стеже

ланац из Млетака.

МИНА

Тебе море веже

с Дуждом и Млецима.

ЛЕКА

С родом се не кида

корен тако лако. Арбанас без стида

пред Млецима може приклонити главу

и под сен побећи крилатом лаву,
за њега то није ни зазор ни мука.

МИНА

Арбанасе вазда туђинска је рука
држала за перчин, свеједно од куда
нек је само јача.

ЛЕКА

О чудног ми чуда
Арбанасу мењат господара.

МИНА

Стиже време и веру мењати. Ко је ближе
јачем и сам јача. Ту више не суди
ни срце ни крв.

ЛЕКА

Мени нека пресуди судбина Роксанде.
Куд ми сестрица
полети, у које гнездо, као птица
безазлена, и куд је срце упути,
тамо Бог хоће и моји да су пути.
Сестра ми оста без мајке и оца
и већ седамдесет и седам просиоца
одби. Божје воља хтеде да сачека
Марка.

МИНА

Зар тако мудри Капетан Лека
збори? Зар несташној игри женске ђуди
свој разум да потчини и то пресуди
на коју ће страну.
(Смеје се подругљиво)

ЛЕКА

(бесан, пође да га удари)
Мичи ми с очију.

МИНА

Удри ме и вежи
ако хоћеш. Истину ти казах.

ЛЕКА

(гони га)

Псето арбанашко! Теби ништа није свето!
Торњај се! Свака реч пуна ти је једа
отровног! Из очију љута змија гледа!
*(Устреми се на Мину који се као гуја повлачи. Још се
Лека није вратио себи затрубише градске трубе)*

ЛЕКА

(широм отвара прозоре, гледа у даљину)

На граду капије тешке отварајте.
Ево иде Марко. Слуге брзо дајте
дурбин од билџура, да видим низ поље
је ли весео Марко, је ли добре воље.
(узима дурбин и гледа)
Три војводе, ено, напоредо језде.
Челенке им сјајне ко са неба звезде.
Беле ко снег перјанице свима. Око
поносито. Коњ под њима сиви соко,
лакши, бржи него север. Ево стижу
(Преста да гледа, обрну се, наређује)
С белим орлом нек се свуда дижу
барјаци тробојни. На мору галије,
цвећем окићене свака нек развије
бела једра. На катарци нек се вије
данас стег Душанов. Од градске капије
све до дворских врата свуд путем прострите
скерлет чоху, а столове све покрите
брокатом млетачким. Наточите вина
у пехаре златне. Нека госпоштина
блесне свуда Леке Капетана. Свита
од сто коњаника нек за мном похита.
*(Оде Лека Капетан. За то време сав буљук девојака
без Роксанде, на глас труба, излете, саби се око прозора,*

заједно са Дон Лопеом и Конте Садолетом. Мина од Костура, сав згрчен, једак, остао на степеницама и тек кад оде Лека, осмели се и пође опрезно и лукаво расцвркуталом јату девојака и стаде иза њих).

ПРВА ДЕВОЈКА

(Роксанда још у врту) Роксанда, ево, стижу ти про-
сиоци нови.

ДРУГА ДЕВОЈКА

Ходи.

ТРЕЋА ДЕВОЈКА

Само да их видиш!

ЧЕТВРА

(обраћа се другарици Роксандиној, Ђанини) Тебе ће
послушати. Ти је зови.

ЂАНИНА

(подругљиво) Такве не виде
ходи

ПРВА ДЕВОЈКА

Ко голијат сваки!

ДРУГА ДЕВОЈКА

Ено им иде у сусрет Капетан Лека.

ТРЕЋА ДЕВОЈКА

За њим следи свита коњаника.

ЧЕТВРТА ДЕВОЈКА

Срећан седи Бембо уз Роксанду!

ПРВА ДЕВОЈКА

Ко ће да победи?

ЋАНИНА

(подругљиво)

С Бембом се не може ни да упореди
ваш Краљевић Марко. За Бембом се редом
све ви отимате. Ал он ни погледом
једну да обдари. Бембо мој ће бити,
(Насмејаше се девојке)

а никад Роксандин. Нико уграбити
неће ми га живог. Просиоци њени,
ено, с братом јој се љубе, а мени
Бембо ће на крају, у пркос остати.
Боље му је живот на Понте Риалти
нег мед дивљацима и сред брда ови,
с којих сваке зиме силазе вукови,
ускоци са мора, ајдуци са планина.
Бембо!.. Бембо!...Бембо!...

(обазре се и бесна од љубоморе)

Зове те Ћанина.

ЈЕДНА ДЕВОЈКА

(подругљиво)

Узалуд!... Пресрећан, он те и не чује.

ДРУГА ДЕВОЈКА

Бог зна какве снове уз Роксанду снује!

ЋАНИНА

Бембо!

ДЕВОЈКЕ

Ха... Ха... Ха...

ЋАНИНА

(бесна од љубоморе пође степеницама) Бембо!...

ДЕВОЈКЕ

(за њом истрчаше низ степенице) Ха!... Ха... Ха...

ЂАНИНА

(на врхунцу раждражења) Бембо!... Зар ме још не чујеш?

МИНА

(лукаво јој приступа)

Умири се, залуда се раздражујеш.

Твој ће бити!...

ЂАНИНА

Мој!

МИНА

Твој... твој... у пркос свима!

Роксанда одолет просцима овима

нити ће смети, нити се усудити.

Суђено јој невеста једноме бити

Марку, Милошу, или Рељи. У ступицу

пала је. Тешко њој ако сву тројицу

одбије. Глава слетеће с рамена

Играла се ко лептир око пламена

досада, а сад спрљиће јој се крила

Смеј се. Смеј се... Није, ни снила

Роксанда шта је чека.

ЂАНИНА

Ко си, не рече

ни откуда си.

МИНА

Дознаћеш све. Предвече

скривен, прерушен чекаћу те око

фонтане. А сад бежим крвничко око

да ме не види

(побеже низ степенице)

(Ђанина сама пламти од љубоморе. Роксанда пење се с грациозним Бембом а за њима буљук девојака)

БЕМБО

(с патосом Роксанди)

Лепота обесани
ваша свакога ко вас види и сретe,
крај вас амор не треба замке да плете,
нити стреле да оштри.

РОКСАНДА

(прекида тираду) Диван дан!...

БЕМБО

(сналази се)

С небеса
пролеће дажди, травице уреса
пуна, мај тице славе с гране,
а од погледа вашег свуд насмејане
реке и поља, брегови и планине.
На овакав је дан из морске пучине,
врх беле пене, у шкољци од бисера
у сјају и лепоти никла Венера.
Заклео бих се да би се у сусрету
склонила испред вас. А Зефир у лету
вас би на крила узео место Венере,
и с вама Јупитеру у боговске сфере узлетео.

РОКСАНДА

Увек сте поета.

БЕМБО

*(не збуни се) Свако
који силно љуби, од шале и лако
стих и риму нађе.
(Чује се фанфара. Све девојке полетеше на прозоре)*

ПРВА ДЕВОЈКА

(гледајући с другима за Роксандом и Бембом)
Шта још више годи
Сам Бембо или његове речи? Погоди.

ДРУГА ДЕВОЈКА

Бемба и не гледа, реч му само слуша,
док се он бенави, бог зна где јој је душа.

ПРВА ДЕВОЈКА

(дотрча до Роксанде)

Благо теби!... у дан срећан ти се роди.

Просиоце нове, ево, брат ти води.

(Роксанда и не слуша, већ се упути право степеницама које на кулу воде)

ДРУГА ДЕВОЈКА

И не хаје за њих.

РОКСАНДА

(пред степеницама)

Амо... похитајте..

на високу кулу за мноме се пењите

Бембо ће нам горе бити место пажа

(Садолету и Дон Лопе-у)

Ви двојица доле наша јака стража.

(Конте Садолето и Дон Лопе схватише озбиљно своју дужност и извукоше мачеве. Роксанда са Бембом и с буљуком девојака пође на кулу. Али Мина препречи пут Роксанди, ухвати је за руку и повуче себи. Девојке узлетеше саме на кулу, Бембо у недоумици застаде.)

МИНА

(Роксанди)

Стани... Заман бежиш... Марку не утече!...

Боље и змија љута да те опече

него ли расрдиш Марка... На галије

бежи! ... Чуј!.... И нигде да ти трага није!...

Одбијеш ли Марка?... Куку теби... куку!

Пињалом ће ти отсећи десну руку!

а оштрим врхом извадит очи лепе

И јаој теби нагрђене и следе до века!..

РОКСАНДА

(храбро) Никога се до сада не уплаших.

МИНА

Не знаш ко је Марко?... До дворова ваших још никад такав витез горопадан не доспе... Црн ти дан биће и једна одведе ли те Марко невестом... Робом и гробом боље да си, него ли са собом одвуче те у Прилеп Марко, тај Мрња мрњави, Мрњачевић, што из прња прљавих и с буништа род му губави пониче. Отац му „жура“ гурави, наказа, грабљивац, туђе земље оте, док се кидало усред крви и страхоте труло Душаново царство.

(Роксанда опет пође, али је Мина обема рукама задржава и још пакосније сплеткари)

Не бежи

чуј шта те чека у тој земљи грабежи пијанства, бесних и подивљалих ђуди
 Кад дуну ветри и снежни стану студи
 лежаћеш на овнујској кожи... Борина
 место полилеја сред дима и гара
 светлиће ти у ниској изби. А стара
 Јевросима, Маркова мајка, убога
 дремаће поред тебе, чекајућ свога
 од некуд пијана сина. Гладни вуци,
 завијаће у ноћи... и свуд бауци
 и вампири привидаће ти се... Зором
 пијан, крвав, доћи ће Марко... и двором
 трештаће глас му рапави...Лудачка
 разиграће се ђуд, а ти играчка
 и чудо постаћеш пијана му беса.
 Што дуљит више, Зашто да те потреса
 моја реч? Зашто још сад да ти се мрзне
 млада крв.. Бежи док још те не окрзне
 судба тешка... и Марко док те не зграби

ко кобац ластавицу... Бежи!... О да би Бог те спасао!.. Тако ми крст часни помогао!.. Срећу ти желим... не закасни!.. Бежи!.. Куд знаш!... Морем... бежи овог часа на прву галију... кришом и без гласа склони се...

РОКСАНДА

(поносито) Не бежим!.. И Марко ће проћи ко и други... (отрча без осврта на кулу)

БЕМБО

(прискочи Мини) Грације!... у помоћ буди ми!... mio caro!.., Златне перпере свака ти реч вреди.. На (пружи му пуну шаку) Al rivedere!...

(И Бембо за Роксандом стрча на кулу. Мина оста сам. Мало затим фанфара, и све ближе. Ред копљеника пореда се на степеницама. Народ. Ево пењући се степеницама, појављује се Марко, прво његова бела перјаница, па јуначка глава на снажним плећима, а затим тек за главу мањи, Милош, с десна, а Реља с лева. Позади је Капетан Лека, а за њима с топузом и Марковом сабљом у руци, слуга Голубан.)

ЛЕКА

(обасјан)

Добро ми дошли у двор високи гости
Никад оволико среће и радости
и части не дочека Капетан Лека.
Свуда околу из близа и далека
празник је у славу вашу. С мора галије
клањају вам се. И на свакој се вије
Душанов царски стег.

МАРКО

(збунио се, окреће се и гледа око себе)
Не зна око куда
да погледа. Госпоштина свуда.

Пусти да се лепоте и чуда
нагледамо. Не жалимо труда
што дођосмо Леки у походе.

РЕЉА

(гледа забезекнуто Марка)
Збуни Марка госпоштина ова.

МАРКО

Крити залуд. Признајте. Ни у сну снити
нисам могао све ове лепоте. *(дода себи)*
Откуд, Лека ово благо оте,
да л с Леванта или од Млетака?
Овде имаш чуда свакојака!...

ЛЕКА

Из далека овуд царски путе воде,
и са краја света галије доходе,
данак од товара и од свих галија
преостаје доста.

МАРКО

Талас Османлија
још овде не допре... За времена
сви који смо од једог племена
држимо се као једна дружина
против некрста. Са Марице
ближе нам се Турци до границе
Азиска навала се пење
свуд за нама. Под њом исток стење
Запад стрепи. За једно се уже
сви хватајмо, нека је што дуже:
са Вардара и преко свих гора
до Дунава и Босном до мора
и чекајмо, здружени и јаки.
Одбићемо сложни мегдан сваки.
Ако Бог усхоће, наша чврста
рука сачуваће од некрста

сав свет други иза наших леђа.
Смрт ће наћи исрпед наших међа
азијатска проклета најезда.

ЛЕКА

Марко, ти нам буди предводница звезда!

ДОН ЛОПЕ

(већ готов за борбу приступи са голим мачем)

ДОН ЛОПЕ:

Садолето *(и он са голим мачем)*
и мог!

ДОН ЛОПЕ

Рад Христова гроба
дедови ми славни у крсташка доба
крв су лила вазда. Ево и мог мача
за Христа!

КОНТЕ САДОЛЕТО

Хришћанска снага да је јача
и свој полажем мач. Позови кад треба!

МАРКО

(у чуду)

Ко су ови? Падоше ко с неба!
Дон Лопе *(врх мача положи пред Марка)*
Мач овај благослови Гргур X,
с њим у рат крсташки пође Луј IX,
издишућ пред Тунисом сам краљ нареди
да овај мач, после смрти, наследи
мој прадед, међ свима по јунаштву први
и отад се свакојакe напи крви
неверне.

МАРКО

Какве судбе би у твојој руци?

ДОН ЛОПЕ

(расрди се и мач подиже са стола)
У нашем роду, од три века, унуци,
достојни увек беху дедова својих.

МАРКО

(погледа на Конта Садолета с голим мачем пред вратима)

Зашто с голим мачем онај
стоји тамо пред вратима.

ДОН ЛОПЕ

(заузе и он своје место пред вратима)
Обојица смо Дона
Роксањина стража. То нам нареди она
бежећи на кулу високу малочас.

МАРКО

Испред кога побеже?

ДОН ЛОПЕ

(осорно и подругљиво)
Биће испред вас!

МАРКО

Сабљу овамо дај, Голубане!

ЛЕКА

(шапатам једном и другом)
Тешко вама ако Марко сабљом мане
Знајте, биће четворо од вас двојице
(приступи му ближе убедљиво)
Ако вам кожа мила мач у корице
(послушаше)

МАРКО

(одобровољи се)
Ход те амо, да пијемо вина!..

ЛЕКА

Краљевић Марко син је Вукашина,
Краља земље српске.

ДОН ЛОПЕ

Ја Каталанац
син шпанског гранда.

КОНТЕ САДОЛЕТО

А ја Наполитанац
од анжујске крви Конте Садолето
Мој прадед у лето тисућа сто пета...

ДОН ЛОПЕ

(прекида га) Знамо већ (подржава га): Анжујскога
Краља кћер оте на мачу..

МАРКО

Сви смо одабрана
дружина, и Лека Капетана
гости.

КОНТЕ САДОЛЕТО

... и просиоци Дона Роксанде.

МАРКО

И ви?

КОНТЕ САДОЛЕТО

И ми. А пре нас она
седамдесет седам с разних страна одби.

МАРКО

Нуто!.. Нуто!.... Видим, с првог дана
лесма наша поче наопако.

КОНТЕ САДОЛЕТО

Ко мед вама просиоцем дође?

МАРКО

Подједнако
сва тројица.

КОНТЕ САДОЛЕТО

(рачуна на прсте)
И нас је тројица.
Горе Бембо на кули с Роксандом шесторица!
Пре пет дана бисмо, богме, осморица.
Од осморо, ево остасмо тројица,
сваки с пуно наде. Сад и вас тројица
уђосте у игру, – скупа шесторица!

ДОН ЛОПЕ

(поправља га)
Погрешно рачунаш, нас је седморица.
Јутрос рано стиже један из Рагузе,
Бембов парнаски Сабрат и штићеник музе.

КОНТЕ САДОЛЕТО

Дона Роксанда сада има да бира
Између мачева и песничких лира.

МАРКО

(срдит)
На чудан мегдан дођосмо Реља.

ДОН ЛОПЕ

(резигнован)
Можда ни једног од нас друга недеља
неће затећи овде.

МАРКО

(све више срдит) Нуто... Нуто... *(погледа на Леку)*
Што је тако чело забринуто
у Капетан Леке?

ЛЕКА

Не знам ни шта рећи.
Да могу, хтео бих некуда утећи.

Без мајке ми сестра оста од малена
од детињства раног, од дечијих пелена
расла у Млецима и у туђем свету.
Кад девојком поста, и у пуном цвету,
једва је отргох с млетачких лагуна.
Лудости млетачких глава јој је пуна
за њу живот беше: ноћ, канцоне, барка...

КОНТЕ САДОЛЕТО

(прекида) Све наизуст знаде сонете Петрарке.

ЛЕКА

Чекајућ кад ће јој друга памет доћи
Ево, година прође, а моје моћи
све слабије. Још је у првој младости.
Још лудо дете... У њој су све радости
моје. Од свега ми рода једина оста.
Сад суди о њој и о муци мојој.

МАРКО

Доста Лека. Пусте нек се и с нама
поигра, с осмехом на уснама,
њена несташна младост. Са лица
нек јој пркос просија. Девица
свака преда мном у страху
обарала је очи. Охолу, плаху
зови сестрицу. Њена лепота
нек и нас озари. Доста живота
тамног ми беше. Доста мегдана.
И крви предоста. Свуд гаврана
јата на путима мојим. Тица
не запоја ми, нити заклица
соко сиви.. Зови је, Лека.
Марко је са два побратима чека.

КОНТЕ САДОЛЕТО

И нас двојица (Лека се не одлучује)

МАРКО

Реци јој добре је воље Марко.

САДОЛЕТО

(приступа Дон Лопе–у)

Шта сад да чини. Биће јој боље
остати на кули.

(Лека пође на кулу. Пењући се дозивље. Роксанда... Роксанда...– али глас му све слабији. Пред степеницама оста чекајући Марко с Милошем и Рељом, а позади њих дошаптавају се Конте Садолето и Дон Лопе. По трећи пут викнуо је Лека, једва се чуло, са врха куле: Роксанда. – И наста тишина.)

ДОН ЛОПЕ

Богме сићи неће.

САДОЛЕТО

Ако ли се узјогуни, пре ће
скочити са куле.

(Прође још један тренутак тишине и очекивања. На једанпут забрујаше вите степенице од женског чаврљања.)

ДОН ЛОПЕ

Силази, ето.

(Роксанда, као орлица излете, блеснуше јој пламене очи)

РОКСАНДА

Кам наша стража. Ово је пето
издајство ваше, конте Садолето.
Дон Лопе, зар увукосте мач у корице?
Рекосте и против петорице
да сте се тукли некад, а сад у пете
срце вам сишло.

(Дон Лопе и Садолето, збуњени, хватају се за мач)

РЕЉА

Право дете.

РОКСАНДА

(одби пркосно) Дететом давно не сматра ме нико.

МАРКО

(нашао се у чуду и обраћа се више Милошу и Рељи)
Разговора с децом већ сам се одвио.

РОКСАНДА

Онда збогом ми остајте, чико.

ЛЕКА

Пази, на луде шале није навико Марко.

РОКСАНДА

Нека живи како је свико.
Наши се путе никада неће срести.
На другој страни нек тражи пут невести.
Хајдемо, Бембо.

КОНТЕ САДОЛЕТО

(девојкама) Мегдан се сврши.

ДОН ЛОПЕ

(подругљиво) Једним ударцем у руци мач му скрши.

МАРКО

Пут пређосмо дуги за то мало речи.

РОКСАНДА

(лође) Пут ми досад нико не препречи.

МАРКО

(заустави је)
Стани да те гледам и даривам.

БЕМБО

И кад је не гледам о њој вечно снивам.

МАРКО

Из Призрена од злата коване
носимо ти даре... Голубане...

*(Голубан доноси на штиту дарове, које подиже један
за другим)*

Златан појас око вита стаса

Дар ти је од Реље

*(Пружи Рељи његов дар да поднесе Роксанди, она
одмахну руком и одби)*

САДОЛЕТО

Одби и без гласа.

МАРКО

(подиже други дар)

Милош носи за беле ти руке
златне гривне.

*(Марко, као и први пут, пружи дар Милошу, а
Роксанда пре него ће јој овај и прићи, напући усне и
окрете главу)*

САДОЛЕТО

Гле чуда и бруке.

БЕМБО

Како ли ће проћи најзад овај трећи?

САДОЛЕТО

Нека се не нада ни он бољој срећи.

БЕМБО

Ако јој запрети ко са њине стране.

ДОН ЛОПЕ

Дона Роксанду три витеза бране.

САДОЛЕТО

Пст.. ево и трећег...

МАРКО

(збуњен, подиже свој дар)

Круна мала

ево ти од Марка.

РОКСАНДА

(дочека Марка смело и враголасто)

Хвала на дару... Хвала

Краљица још нисам... Као птица на грани

још сам слободна...

*(Пружи Бембу руку и одвуче га собом. Наста тајац.**Сви збуњени. Три војводе осташе с даровима на рукама.)*

САДОЛЕТО

(за њом подругљиво Марку) Одлете...

ЛЕКА

(трчећи за Роксандом) Стани... Стани...

МАРКО

(осмехну се најзад) Јунак девојка.....

САДОЛЕТО

(приступи девојкама, још подругљиво)

Да не умаче брже

посече је...

МАРКО

Сраму нас изврже.

ЛЕКА

(враћа се без Роксанде и приступа Марку)

Опрости јој Марко...

МАРКО

Нек јој је просто, Лека.

САДОЛЕТО

(увек подругљиво)

Богзна шта је на првом сусрету чека.

ДОН ЛОПЕ

Будимо приправни.

МАРКО

(мири се сам са собом, и већ добре воље)

Та девица плаха
права, насмејана и без страха,
погледа Марка пркосно у лице,
дигнуте главе и нетремице.
Јунак девојка... Око јој плама
пркосног пуно...

САДОЛЕТО

(иронично) Нашали се и с вама.

ДОН ЛОПЕ

(саркастично) Враголасто се и с вама поигра.

МАРКО

(већ срдит) Шта се ови плету.

САДОЛЕТО

(још храбар)

До сад предигра
беше. Сад игра права. Реч свака –
оштар мач.

ДОН ЛОПЕ

(кроз смех) А од потсмења лака
гине се као од мача.

МАРКО

(Ово подруживање и смех расрди Марка, и бесан намрштена лица пође овој двојици. Садолето одскочи у страну, нађе се на степеницама, Дон Лопе показа се мало храбрији.)

МАРКО

(мрк и бесан)

О каквом ви то зборите мачу.

(И Дон Лопе одскочи у страну)

ГОЛУБАН

(иступи) Бежите да вам не заплачу мајке.

ДОН ЛОПЕ

(прави се још храбар, али се примиче све ближе степеницама)

Дон Лопе од Каталана
не побеже ником досад са мегдана.
На мачу му крв оста толиких Нормана,
Фламана... Алемана... Од Океана
до Хелеспонта цела Еуропа
познаје добро витеза Дон Лопе...
Ко с њим мач укрсти, ђаво га однеће.

МАРКО

(све више бесан, насрну на њега)
Нуто... Нуто.. Шта овај блебеће
(Дон Лопе изгуби се низ степенице.)

ГОЛУБАН

Побеже... Срећа његова
(Наста тишина. Марко, још бесан, не зна ни куда ће ни шта ће).

ЛЕКА

(преклиње и топло)
Из двора
не идите ми.

МАРКО

Остајемо, Што мора
бити, биће... Не враћамо се дому
без невесте. Од нас ће једному
пружити руке ил – ниједному.
А сад хајде да пијемо вина.
Напојте ми и мога Шарина...

(ЗАВЕСА)

ТРЕЋИ ЧИН

Лов у Дукађину, на Кунар планини.

Планински пропланак са столетном боровом шумом. У дну зелено језеро.

Лекине слуге, са стрелама у рукама, расути по кланцу, чувају излазе из ловишта. Ту је са њима и Марков слуга Голубан.

ГРУБША

(неком који је водио псе собом)

Куда?... Хеј!.. Не иди овамо са псима.

Заобиђи.

ГРГА

(друговима до себе)

Срђан, гле, спава... Главом, јадан, клима као нека бака.

ГРУБША

Пецни га по носу
јеловом гранчицом.

ЗОРАН

(кад се Срђан пробуди)

За брк и косу

повуци га, Грго. *(Али Срђан се никако не буди)*

Јаче.. Грго, јаче.

(Срђан се трже из сна и поскочи)

ГРГА

(кроз смех с осталима)

Несрећниче, курјак овај час промаче

Срећа твоја, оњуши те и не таче.

СРЂАН

(још дремљив, трља очи)

Кроз дремеж видех некакво црно маче.

(сви у смеј, сем Голубана, који је остао нешто мрк.)

ГРУБША

(замеће шалу)

Што си се умукао тако, Голубане?

Нешто си срдит и мрк. Хајд на тенане
причај нам до воље Маркове мегдане...

Дед причај кад се оно Марко сукоби
с дванаест Арапа... и све их до једног поби.

Као да беху тикве, а не људи

поваља их редом...

ГОЛУБАН

(Набра обрве) Вас то чуди

ГРУБША

Још како чуди... У пола да је верно
што о Марку причаш па је неизмерно...
чудо од јунака!...

ГОЛУБАН

Међ вама и нема
таквога јунака.

ГРУБША

И боље што нема.

Куд бисмо са њим?... Такав се јунак рађа

у вашој земљи где се живи од свађа...
од убојства и мегдана... њему места
мед нама и нема... Од питомијег теста
ми смо с ових страна... а ви сви у рату
с Богом и с људима.

ГОЛУБАН

(одвраћа) У туђем се јату
нађосте и променисте и перје и ћуди.
Ми орли остасмо, а ви – лабуду.

ГРУБША

(земеће кавгу) Ви – дивљи вуци!

ГОЛУБАН

(готов за кавгу) А ви – шта?

ГРУБША

(успео је шта је хтео) Ми – људи!

ГОЛУБАН

Ни речи више... Стрелу ћу ти у груди!

ЈЕДАН СТАРАЦ

(умеша се помирљиво) Умирте се, људи!

ГОЛУБАН

Реци му нек ћути.

СТАРАЦ

(с прекором) Браћа сте.

ГРУБША

(не мож да се уздржи)
Ал једна дружина нисмо... Пути
нам се разминуше... Погледај Леку,
а погледај Марка!..

СТАРАЦ

Први пут у веку
сретосте се... Још један до другог не доспе,
а крв за мало да се међ вама проспе.
(*Рог. Хајкачи заграјаше од некуд.*)

ЈЕДАН ЛОВАЦ

(*искочи из шуме*)
Овамо... Прснуше јелени из горе.
Хрти их одоздо гоне, а ви озгоре
удрите стрелама...Грубше, Срђане,
Грго!...

ГРУБША

Потец' и ти с нама, Голубане..
(*Слетоше низ кланац за хајкачима. Мало затим,
опрезно, један за другим излазе погурени из шуме, напред
Бембо, за њим Конте Садолето и Дон Лопе.*)

САДОЛЕТО

(*сад једном, сад другом на уво*)
Будимо паметни... Овде се зло смера.
Гони се лисица да се вук истера.
Гле, оставише нас да вуци налете
на нас. Знајте, таква нам се замка плете.

ДОН ЛОПЕ

(*мрачан*)
Без мегдана хтели би да нас склоне.

БЕМБО

(*највише престрављен*)
И док се они за мирним срнама гоне
нас тројицу бацају у чељуст вукова.

САДОЛЕТО

(*проницљив*)
Сувише провидна игра им је ова.

ДОН ЛОПЕ

(све мрачнији)

До окршаја међ нама мора доћи.
 Допустит од нас ниједан неће моћи
 Дона Роксанду да одведу – ти Срби!

САДОЛЕТО

(јуначи се)

Крај нас тројице!... Никад!...

ДОН ЛОПЕ

(већ прети)

Где их не сврби
 чешаће се... ти Срби... голотрби.
*(Дуну јаче ветар. Пољуља столетну шуму борову.
 Хујање шуме унесе страх прво у Бемба.)*

БЕМБО

Нешто се кроз шипраг миче.
 Курјак може бити.
(Сва тројица опрезно погледаше)

ДОН ЛОПЕ

Пас.

БЕМБО

Курјак и пас личе
 један на другог. Не знам је л' курјак или пас.
 Био курјак или пас – један нам је спас
 да се узпужемо на овај грм. Јер ласно
 може и курјак бити.

ДОН ЛОПЕ

Зло ти се свуд предвиђа.

САДОЛЕТО

Мени се баш много овај лов не свиђа
 Стрелама иза леђа зар нисмо на мети?

БЕМБО

Свакоме од нас опасност прети.

ДОН ЛОПЕ

Шта вам се данас све врзе по памети!...

САДОЛЕТО

Може нас ђаво сву тројицу однети.

БЕМБО

Мегдан међ нама већ седам дана траје
Око Роксанде... До победе остаје
једва дан два... Ко ће ког с пута да склони?
То се пита... Или ми њих ил нас они.

САДОЛЕТО

Ми њих...

БЕМБО

Али како?

САДОЛЕТО

Смисли. Ви Венецијанци лукави сте као ђаво.

БЕМБО

(дирнут) Наполитанци глупи ко мазге.

САДОЛЕТО

(одвраћа му злобно) Ви сте мајстори стари
у заседама и тровању... и сплеткари,
да вас равних нема... *(потапша га пријатељски)*
Али време не губи,
покажи се достојан свог рода... Уби...
ил отруј...

БЕМБО

(шапатам) О том се мисли ал се ћути.
Може ко прислушкиват, лудо, и чути...
А може бит неко нас следи у стопе.

ДОН ЛОПЕ

(надмено) Не бојте се док је са вама Дон Лопе..

БЕМБО

Пст... Отуд се неко, рекао бих, прикрада.

ДОН ЛОПЕ

Ко сваки ловац.

БЕМБО

Може изненада стрељати у нас.

ДОН ЛОПЕ

(иронично) Није Венецијанац!..

Без страха за мноштво води вас Каталанац!..

(Мина искочи из густе шуме.)

МИНА

(опрезно) Бембо...

Марко је бесан.. Склањај му се...Из лова овим ће путем...

БЕМБО

Где је Роксанда?

МИНА

Ни часа

Реља је не пушта... Стално уз њу каса и сваки јој покрет очима вреба, где она оком, он скоком... Од јастреба хитрији... од змије лукавији... А слађе речи му од меда... На све одговор нађе. Лов сваки промаши, ал у лету ухвати сваку Роксандину реч... па је одврати још пркосније... Збуни је као од шале... И тако замеће са њом чарке мале, дражи је вешто, пркос о пркос бије и ко мачем сваку јој реч пребије док је не украти... После се са њом шали

ко с дететом. Тако је ломи, вије,
а тако мисли и да је придобије
кад јој пркос сасвим сломије и свлада.
Око ме не вара... Празна вам је нада
од данас на Роксанду... Могу вам то рећи...

БЕМБО

Шта сад да се ради?... Зар срамно побећи,
Сад кад мишљах да сам тако близу срећи.
Не остављај ме друже... Колко год злата
хоћеш, набавићу ти... Дуждева палата
биће ти отворена... Исто што Лека
постаћеш и ти... Капетан целог века
где желиш... У Авлони? – хоћеш? ... Главара
већег од мог оца нема... Наша стара
лоза три дужда даде.. Једна реч је доста
и Мина од Костура Капетан поста.
Авлона?... Дурацо?... Катаро?... Скутари?...
или Зара?... Бирај!... Знаће да те обдари
мој отац и Венеција... шта у муци
Бембу се нађе... Сад је у твојој руци...
и моја и твоја срећа...

МИНА

Шта ја могу?

БЕМБО

Све... Пристани... Ја ћу те научит...Богу
и теби судбину предајем... Пристајеш?

МИНА

Пристајем ал реци

БЕМБО

Реч и веру дајеш?... Бесу?..

МИНА

Арбанас лако не даје бесе...
Даде ли... држи је... па да га обесе
не крши је...

БЕМБО

(опрезно)

Онда чуј...Још док лов траје
отровном стрелом, кришом, из потаје
устрели Рељу.

МИНА

Марка... Марка

БЕМБО

Не... Рељу...

МИНА

Марко ми крви дужан... Целу недељу
вребам га из прикрајка... Лани ми уби
брата, Дему Брданина... Сабљом му сруб
главу на превару... подло, пијућ вина
са њим... *(жедан освете)* За мртва Дема Брданина
Марко мора пасти... тако ми крви
братске још неосвећене!...

БЕМБО

Реља нек први
падне... Из потаје, прво Рељу устрели
рад мене и рад Роксанде. После дели
мегдан, ко јунак с Марком... Ево још злата
(Мина зграби кесу)
само не промаши... жури... А брата
твог осветиће Венеција, од руке
твоје ако не падне Марко... На муке
пашће грозније, кад га жива улове
венецијански жбири.. У окове
бациће га, и везан ланцем око врата
до смрти остаће на галији...

МИНА

(озарен таквом осветом) Мог брата
тако и он свеза пре него га смаче.

БЕМБО

Нек иста стигне га казна...Не умаче
нико Венецији кога она гони,
а ког једном осуди томе одзвони
час грозне смрти или час вечних мука...
Бирај сад... *(Пружи руку)* Је л беса?

МИНА

(прихвати пружену руку) Беса!

БЕМБО

Нек ти рука
не задршће ... Стрељај у чело... На моје
стреле... Нигде се отровом не надоје
тако смртним ко у Венецији...

(измењају стреле)

(пође па се врати)

Пази!... Опрезно!... Тако да си се скрио
моћни Бог да те не види... Тобоже вука
стрељај, а устрели Рељу...

Ко Виргилије Данта твоја нек ме рука
изведе из Пакла до капије раја

Адио! .. Бежи.. *Volti subito*... Граја

од некуд стиже.

*(Побегоше Бембо на једну Мина на другу страну. Граја
све ближе. Одјекнуше затим ловачки рогови и ударише
бубњи. Затресе се планина. Навреше из шуме ловци у
гомиле.)*

БОГДАН

Оваквог лова не памте горе наше.

ХРВОЈЕ

Гле, напред, сам Марко на свом Шарцу јаше.

ВИДОЈЕ

На левој му руци соко оком стреља.

БОГДАН

За њим, ено, Лека са Милошем.

ВИДОЈЕ

Реља где је?

ХРВОЈЕ

(гледа на поворку) Нема га...

БОГДАН

Ено га јаше
сам уз Роксанду... Засташе... Ко да се плаше
да им ко шапат не чује.

ВИДОЈЕ

Рељи у очи
Роксанда се смеје.. Коњић јој, гле, поскочи
и закаса... Од Реље у трк побеже.

БОГДАН

Не да се Рокса никоме у мреже
(С обилним ловом појављују се псари и соколари. По двоје и по четворо носе на гранама јелене, дивље вепре, курјаке, медведе и тушту и тма зечева, лисица, куна и безброј препелица, јаребица, двљих патака и голубова. Сав лов снесоше доле, према језеру, где је већ ватра пламтела, а у једном куту, на жеравици власи већ окрећу првог убијеног вепра. Други по шуми, дељу и оштре ражњеве за свој лов. Неки се већ хватају у кола и попевају. Веселје да сва шума бруји.)

Најзад, сјахавши с коња, стигоше Марко, с Капетан Леком и Милошем. Реље с Роксандом још нема. Марко носи сокола на левој руци.)

ЛЕКА

(слугама) Прихватите Марку са руке сокола.

СЛУГА

(мучи се да скине сокола) Не миче се с руке та тица охола.

ДРУГИ СЛУГА

Од таквог јунака одвајат се тешко.

ЛЕКА

Задржи га, Марко... Уздарје витешко
и спомен нек ти је од Леке... Са гора
Кавкаских добих... Галије три мора
пловише од Грузије док стигоше амо...
с, тим соколом...

МАРКО

(кад осташе сами)

Хвала ти на дару... Ал овамо
не дођосмо, Лека,
ни рад лова, ни рад сокола...

*(Застаде, не зна како да почне већ на једанпут, по
својој навици)*

Недеља ова
прође нам брзо... без разговора...
Најзад се рећи треба и мора
зашто потегосмо на пут..

*(Застаде, не зна како да почне већ на једанпут, по
својој навици)*

Нашта
много речи... Досећаш се зашта
дођосмо ти, Лека...

ЛЕКА

Ал реци да чујем...

МАРКО

За невесту.

ЛЕКА

Добро дошли!... Ал ја снујем,
једно... сестра друго можда...

*(Сад ни Лека не зна како да настави, те и он на један
пут)*

Ко да лека
 нема од њене лудости... Из далека
 многе просиоце одби... Ниједан по ћуди
 досад јој не беше.

МАРКО

Нек се не усуди
 такву игру и с нама плести...
 Даре јој донесмо ко невести,
 она све одби... Ал једном мора
 од нас пружити руку... Из твог двора
 или ће поћ с нама ... ил... ни с ким више
 (*Лека ником пониче*) Ћутиш?

ЛЕКА

(*бришућ зној, кроз шалу*)
 Три ме зноја оробеше
 (*Опет ућута*)

МАРКО

Збори..

ЛЕКА

(*најзад се одважи*)
 Не срди се... Кривње моје није...
 Девојачко срце своје тајне крије.
 (*Збуњен, не зна шта да рече*)
 Ћуд је женска непојмљива, луда,
 смешна... свакојаким измислиће чуда
 док се игром сама у мреже не сплете...
 Она игра тражи као лудо дете,
 топле слатке речи из срца... из душе...
 А вас оклоп хладни стегао до гуше...
 Све се победе не стичу на мачу...
 Једна реч прикладна имаде моћ јачу
 него ли све сабље, топузи и стреле...

МАРКО

(*мрачан, још не схвата*)
 Збори о Роксанди...

ЛЕКА

(од срца, благо и мило)

Њен су ум помеле
гитаре, гондоле по ноћи, машкаре,
дуждови двори, где мазе и лашкаре
чељаде женско већ од десет лета.
Роксанда ти није од нашега света
девица што танку преду целе дневи
на вретено суче. У млетачкој вреви
одрасла, у шаренилу лудом, где људи
поманитају од беса, свет полуди
од блеска и раскоши; где небеса
са звездама, рек би, сваку сред урнебеса
доле на земљу... Од тог чуда и лома
сестра ми још манита... Од кад је дома
долази себи... Укротиће је ђуди
наше... И знај, срце ми ништа не жуди
него једноме од вас да невеста стане
и врати се своме јату... Терет ће да пане
с душе ми тог часа, ако је лудост прође
и с изабраником за благослов ми дође.

МАРКО

(још више замишљен)

Како је укротит... кад она побеже
од просилаца толиких...

ЛЕКА

Нико је у мреже
своје не знаде, како ваља, заплести.

МАРКО

Нуто!.. Нуто!... Чуда ми наговести
и наприча... Нит остат нит поћи
дома..

ЛЕКА

Стрпите се до, сутра у ноћи.
На блистав пир сабраће се с многих страна

придошли Роксандини просци: Млечана шарених биће ту, Наполитанаца с гитаром и наших Дубровчана. У први мрак затрумбаће трумбетари, заориће се песанце на гитари по месечини... Од ноћи и месеца биће сви пјани... Заиграће ко деца млади и стари...

МАРКО

А нама куда
зденути се усред тих чуда?

ЛЕКА

Помешајте се с њима... Игра жива нек и вас захвати... Бићете ко три дива мед петуљцима. Освојићете први очи и срце Роксанди... Марко по крви краљевској зар над свима није? Ко већи по витештву од Милоша и од Реље? Рећи већ сад могу – нешто ми у срцу каже – Роксанда је ваша... Тај глас никад не лаже.

МАРКО

Нико не наслути сред каква белаја пашћемо овде... Реци, Лека, с ког краја да се дрешимо... Нит сабљом заманут около, нити руком одманут и враћат се без невесте... Сад шта?...

ЛЕКА

С груди
свуците хладне оклопе... људске ђуди пустите на вољу... ко људи... Уз госте на пиру заборавите ко сте, нек вас једна игра и један плам носи... Роксанда ће, већ, знам, сваком да пркоси, ал јој не дајте мира, док се не умори.

Кад јој луда ђуд у задњи плам изгори
отворени путе биће вам к невести.
Треба је у тај час с осмехом пресрести
предаће се ко дете кад само отури
играчку којом се засити и жури
да се заигра другом игром. С њом тада
ви приметните игру, и ко јој свлада
пркос луди, његова на крају биће.

МАРКО

У пркосне се игре не уплиће
Марко... Ил мегдан на друму бије
или вино покрај Шарца пије.

МИЛОШ

Пола пије, пола Шарцу даје.

МАРКО

Такав Марко биће док год траје,
за живота ђуди не промени,
и никад се Марко не ожени.
Стара мајка залуд из далека
свога сина са невестом чека,
сина чека, капије отвара
али снахе не дочека стара.
Рођен Марко сам да светом лута.

ЛЕКА

Данас си ми, Марко, мрачан и злосутан.

МАРКО

Чини, шта знаш, Лека, до недеље.
Од недеље Милоша ил Реље
Роксанда мора невестом бити...
једнога ил другога...

ЛЕКА

А зашто крити
и своје жеље?

..Зар Марко трећи
не може бити?

МАРКО

Рад сам срећи
њеној више него својој.

ЛЕКА

Три су свата
а, невеста једна.

МИЛОШ

Пред њом смо три брата:
једном љуба биће, а двојици снаха,
По вољи нек бира, од срца, без страха.

МАРКО

Свати већ готови: два девера
један ђувегија.

МИЛОШ

Као два пера а једна челенка.

ЛЕКА

(замишљен)

Да грдне ли муке.

Коме ли ће сад да пружи руке?

Како ли ће сада јадна да просуди:

Коме да приступи код толико људи?

И девица кротка, без иједне ђуди
морала би у том колу да заблуди.

Признај и реци... Мора се нешто збити...

Незнам шта... ал чудо неко, што ће разбити

пркос девојачки.. Сирота се мучи

и сама Роксанда куд да се одлучи.

МАРКО

Ал како мислим чудо да се случи?

ЛЕКА

Не знам... Бог зна... Ал се Рокса не заруди
ни за кога... то видим... без неког чуда...
већ је у ковитлац носи игра луда...
(Зачу се топот коња, затим весели глас Роксандин.)

РОКСАНДА

Мој вам коњ измаче... Пролете ко тица
Узалуд вас зову Реља Крилатица.

РЕЉА

(стиже са Роксандом)
Пустих вас да се радујете ко дете.

РОКСАНДА

(кроз смех, победоносно)
Залуду вам. Од вас пре стигох до мете.

МАРКО

(Рељи, добре воље)
Бој с њом бити, Реља, лако није.

РЕЉА

(више Роксанди)
Главна битка на крају се бије.

РОКСАНДА

(са стране)
Крај се види често од самог почетка...
до сад свуд победих.

МАРКО

Прилика је ретка
гледат битку без копља без мача.

РОКСАНДА

(оде још даље)
У тој битци још ме нико не надјача.

(Удаљи се. Погледа око себе и викну из гласа).
Ђанина... Бембо.. Куд се зденуше они?

ЛЕКА

Остани са нама.

МАРКО

Нас се свуд клони.

РОКСАНДА

Нисам од вашег јата.

РЕЉА

(заједљиво)

Бежи!.. Страх је хвата

Свака тица јача сред својега јата.

РОКСАНДА

Онда баш остајем.

МАРКО

Поред једног брата

имаш још два брата ту међ нама.

РОКСАНДА

А трећи?

МАРКО

Трећем невеста бићеш... Сама

одлучи од нас тројице коме

пружићеш руку...

РОКСАНДА

Баш од вас једноме?

Ко то пресуди?... И то мора бити?..

Ако ли не буде... Шта ће се збити?

МАРКО

То ће бити... Ми дођосмо амо

по невесту... Никоме не дамо
да је води док нас овде буде.

РОКСАНДА

Ваше ме речи на смех гоне и чуде.
У земљи вашој можда тако и бива,
у нашој прво о љубави се снови.
Ал на дну срца сва љубав скрива,
и једно другом ни речју не открива
огањ што их дуго сажиже и згара.
Хладнијим од стене свако се претвара,
докле се не сретну једном изненада
пред црквом, ил на алеји... Срца им млада
у једном лету здруже се тог часа
откуцајем једним, без речи и гласа.
Сад пут знате којим се два срца срећу.

(Одбеже весело и већ се из шуме чује: „Ђанина!... Где сте?...“?)

МАРКО

(Милошу и Рељи) Ко ће од нас покушати срећу?

ЛЕКА

Сва тројица.

МАРКО

Не. Марко се повлачи
На том мегдану Реља је најјачи.

РЕЉА

Са мегдана од нас нико не побеже,
нити се ко дели... Зар нас реч не веже?

МАРКО

Нити ко бежи, нит се дели.
Мегдан први ти, Реља, подели,
мегдан без копља и сабље тешке.
А крај кад буде игре витешке,

победиш ли: твоја невеста!
 Не победиш ли: опет невеста
 наша! Јер тврда нам реч и вера:
 Један ђувегија, други два девера.

ЛЕКА

Срце ми то каже... и биће тако.

МАРКО

Иначе, Лека, биће наопако.
 Чини што знаш и сестри то реци.
 Или чвор дреши, или га сеци.

(Из шуме жив и весео жагор допире све ближе. Чује се и гитара. Најзад се пови весела гомилица. Напред је Бембо са Роксандом и Ђанином, за њима Конте Садољето са гитаром, Дон Лопе и други. Намршти се Марко кад их спази и мрко погледа цело то друштво око Роксанде.)

Али Бембо још Марка не види, већ раздрагано, поносито, у пола певајући, говори своје стихове, а Конте Садољето прати га уз гитару.)

БЕМБО

Дулио, син Сфорце и барон Тоскане
 цели дан у лову, у царству Дијане
 Јупитерове кћери и Латоне
 јурио на коња крај прекрасне Доне
 Симонете..

(Кад спази Марка наједанпут запе му реч од његова мрка погледа и једва настави.)

Вихор их занесе страсти..
 у божанске сфере незнане.. области...
 Аркадије цветне...
(сасвим му запе реч и умуче)

РОКСАНДА

Реч вам запиње свака.

ДОН ЛОПЕ

Сав је блед.

РОКСАНДА

Уздахнито више зрака па даље...

БЕМБО

(осмели се)

Нађоше се пред азурним двором.

Марса и Венере...

(Што ближе Марку глас му све слабији, реч му све више запиње)

С божицом Флором

мимо њих... пролете Зефир... А крај мора

видеше Купидона у кругу сто амора...

оштри стреле...

(Опет умуче)

РОКСАНДА

Даље сад дивно поче...

БЕМБО

(кад би према Марку, престрављен од његова мрка погледа, крикну у сав глас)

О Dio!.. О Madona!.. О Santa Croce!...

(Сакри очи рукама испред Марка и склони се иза Роксанде. Садолето преста са гитаром а Марко гледајући их тако преплашене, наједанпут грохотом се насмеја, а за њим Милош и Реља.)

РОКСАНДА

(бесна што се Бембо тако кукавички престрави Маркова погледа)

Шта вам би?... Бембо!.. Наставите почету

баладу... Не бојте се!.. Даље!...Строфу пету...

(Одоше тако, Бембо још не долази себи а за њима ори се грохотом смех Милоша и Реље.)

ЛЕКА

(и он кроз смех)

Уплаши се, јадан, Маркова погледа.

(Бојажљиво удари гитара, али се не чу глас Бембов. У тај час фијукну изнад главе да ли Марка, да ли Реље или Милоша, једна залутала стрела и забодје се, до њих самих, у зелени бор.)

МАРКО

(извуче стрелу)
Откуд ова стрела изненада?

ЛЕКА

(У чуду)
Залутала биће.

МИНА

(лукаво, као да лов тражи, и све кријући очи)
Овог часа... сада.
ту пролете... крај вас,...утва златокрила...
да л је није моја стрела оборила..
биће да је пала... ту... сред густе траве...

РЕЉА

(срдит)
Изнад главе,
чујеш, не стрељај нам више... За по прста
и окрзну ме стрелом.

МИНА

(тобоже тражи лов по трави)
Тако ми крста
не видох вас...
*(Марко га оштро загледа, Мина кријући очи, наједан-
пут стаде бежати)*

РЕЉА

Гле, као зец, умаче.

МАРКО

(присети се лукавства)
Хеј!.. Не бежи.. Незнани јуначе!..

(Зграби топуз од Голубана)
Стој!.. Не мичи!.. Нога ли ти крочи
мој ће буздован стићи... Очи
покажи... Осврн' се... Мина, ти си!...
стој!

(Мина стаде као стубац укопан)
О танку нит живот ти виси!...
Не криј се... змијасту ти главу познајем...

(Сабра се свет. У крај Бембо са Роксандом од страха се не миче)

БОГДАН

(из гомиле)
Мане ли сабљом, на траву
глава му с рамена слете.

МАРКО

(с топузом приђе за корак ближе Мини)
Промаши отровна ти стрела.

ХРВОЈЕ

(из гомиле) Ко је то?

ВИДОЈЕ

Од наши није.

БОГДАН

Грдно се преплаши.

ХРВОЈЕ

Очи не диже.

МАРКО

(још јачим гласом) Ближе амо, ближе...

ХРВОЈЕ

Погибе!...

БОГДАН

Нема му спаса!...

МАРКО

Бацај оружје јер ил овог часа
гинућеш лудо...

*(Мина баци пред ноге лук и стреле. Отпаса кратак
мач.)*

Сад капу с главе!..

(Скиде калпак с главе и баци пред ноге.)

Скидај доламу...

(Баци и доламу на гомилу)

Од чоје плаве

свлачи јелек везен...

(Марко се грохотом насмеја)

ВИДОЈЕ

Смрт му више не прети...

Марко је добре воље!...

МАРКО

(крз смех)

У кострети

козјој сад си и Арбанас прави!...

(Голубану)

Голубане сад му руке сави

у лактове и вежи позади...

на кљусе врано га посади

*(Голубан везаног Мину од Костура попе на некакво
мршаво кљусе)*

А сад бежи

Мина од Костура... Главу носи

куд ти коњу драго...

ГОЛУБАН

(Удари коња ногом)

Па пркоси

Краљевићу Марку!...

*(Пред овим призором смех на једној страни, а на дру-
гој где је Бембо с Роксандом, и где су Конте Садолето и
Дон Лопе све умуче, Марко се буздованом у руци, погле-*

да на страну, заустави поглед на Бемба: овај не зна шта је наумио Марко и поче од страха да се повлачи, а с њим и Конте Садолето и Дон Лопе. Марко, зачуђен иде њима блага и топла лика.)

МАРКО

О људи

Куд бежите?... Бог са вама буди!...

Шта на мене тако страшног има?

(Баци топуз, који Голубан одмах подиже, и још срдачније пружа обе руке)

Ево пружам братске руке свима...

Ама сви!.. Не бежите од Марка...

Лице је у Марка само варка.

Грубо поста сред мегдана грозна.

Ал срце му меко још не позна

(Нађе се у гомили између Роксанде, Бемба и осталих)

Амо!...Сви амо!..Сви!... Дајте

руке... Роксанда, ти прва... Праштајте

сви редом Марку..

(Узе руке Роксандине)

А од мене

нек је просто свима!...

(Наста весели жагор)

ЛЕКА

(радостан) Нек Бог окрене

све на добро!... Свађу на весеље!

САДОЛЕТО

(Дон Лопеу и Бембу кад Марко измаче напред с Роксандом)

Може л бити: Коза сита – нетакнуто зеље?...

ЗАВЕСА

ЧЕТВРТИ ЧИН

Врт. Море. Једрилице на далекој пучини. На лево фасада Лекина двора с вијугавим степеницама на две стране. У средини фонтана. У дну, на узвишици, павиљон у цвећу, с витим колонетама и мраморним степеницама. Све у млетачком стилу.

С првим звездама Лекине слуге, растурене по врту, пале између расцветалих лијандера и оморице сребрне дублијере. Месећ се полако пење и његов сребрнасти стуб расте по мирној пучини. Што више хвата ноћ, врт све чаробнији.

Међу Лекиним слугама нашао се и Голубан, с Марковом сабљом и топузом у рукама. Изгледа на море како му је господар, са два побратима, и с осталим светом, на галији Леке капетана отпловио и цео дан се враћа.

ГРГА

*(припаливши бакљом дублијер, приђе Голубану)
Виде л шта створи двор Леке капетана
од твог Марка. Без сабље и буздована
иде ти сад Марко, мегданџија љута.*

СРДАН

*(такође му се са бакљом приступи, и кроз смех)
Веза и њега Роксанда око скута.*

ГРУБША

(и он приступи с бакљом)

Кладим се, неће проћи недеља дана,
зграбиће твој Марко, јунак од мегдана,
гитару... и биће смеха кад канционе
запева у глас а Марко крај ногу Дона
Роксанде...

(сви се окупише с бакљама око срдита Голубана и тресу се од смеха)

ГРГА

Биће нам до миле воље смеха
кад загрокће ко из јарећа меха
Маркова гласина.

ГОЛУБАН

(бесан, диже топуз Марков)

Шале доста! Пасти

крв може и без Марка овде

(За часак повукоше се за корак Лекине слуге, а Голубан оста са заманутим топузом).

СРЂАН

(кад Голубан пусти буздован, приступи први, затим остали)

Без шале, драги

пријане, какви су Маркови двори? Право реци.

ГОЛУБАН

(да их скине с врата)

Краљевски.

ГРУБША

Лепши од наших!

ГОЛУБАН

(одмахну руком)

Носи вас ђаво

с дворима вашим.

ГРГА

Што се истине плашиш?
 признај. Лепши су наши...
(Подиже бакљу као да хоће да осветли Лекине дворе)
 Где год се машиш
 оком, свуд мрамор цакли.. венци од злата
 свуд круже... погле... У первазе око врата
 бисер и корал нанизан посред цвећа.
 Дуждева палаћа за копље је већа
 ал лепша није.. Какви тек могу бити
 мајушни Маркови двори... Нашта крити?

ГОЛУБАН

(сад се и он испрси)
 Хеј, весели били... Да ви, јадни, знате
 Маркове дворе, Дуждеве палате
 неби вам ни на ум падале... За дворе
 Маркове са Шар планине, од горе
 столетне, обарало се храшће и јаворје..
 Триста је аргата ломило мраморје
 кај Ибра... Креч печен испод Дечана..
 песак с Дрима вађен, а гранит са Звечана..
 Десет лета седам стотине зидара,
 под руком и на очи Рада Неимара
 зидало је Маркове дворе, а с мора
 мрамор клесало триста мајстора..
 Двадесет из Дебра Копаничара
 дубило у растовини сплет чудних шара:
 јелен у трку, орлове у лету..
 Нигде ко Маркових двора на свету,
 Богме нема..
(сад он подругљвио и у смех)
 У подруме би им доње
 стали сви Лекини двори... и још коње
 да играте бесно места би вам било.

ГРУБША

Овај бајке прича што му се приснило.

ГРГА

Веровати му само лудак може.

ГОЛУБАН

(окрене им леђа срдит)

Онда идите збогом.

(Лекине слуге довршише пађење светњака и жижака, стрчаше низ степенице и минуше један за другим, а по-другљивим смехом поред Голубана који с једва уздржа да буздованом једног од њих не закачи.)

(Врт и сав Лекин двор пламтео. Искочи месец над морем од куда се зачу гитара и тиха песма. По тихој пучини приближавала се са веселим жамором, осветље-на једрилица. Кад уз обалу приста једрилица поврве из ње весели свет прво Роксанда са Бембом а за њима буљук девојака са младим људима. Ту је и Милош, а за њима Реља с Ђанином а Марко с Леком последњи. Слуге Лекине и морнари пред ову поворку брзо се поредаше с млетачким феналими и дублиерима по алејама и степеницама.)

БЕМБО

(наилазећи са Роксандом ускликну први)

Од ноћи дан се створи!

Небом утрнуше звезде.. Месец да може међ нас не би сишао.

САДОЛЕТО

(Дон Лопеу) Гле, српске велможе блену као телад.

МИЛОШ

(наилазећи у гомилици млада света)

На каменој плочи игла би се нашла.

БЕМБО

(мало измакао са Роксандом, а патосом по навици)

Сињора, у очи

ваше утонуше звезде.

РЕЉА

(наилазећи са Ђанином)

А вама како се свиђа?

ЂАНИНА

(са подништавањем)

На Piazza San Marco сваку се ноћ виђа
illuminazioni још лепши... И јачи
блесак је по ноћи с пјацие него сунца
у подневи. Од морских жала до врхунца
плати сваку ноћ Venezia Bellissima

МАРКО

(наилазећи сад с Леком) Толико блеска под небесима
не видох свог века.

ЛЕКА

(срећан да је очарао Марка)

На Јадрану плаву
празник је ово први вама у славу.
(Целој дружини у глас)
Веселте се... Певајте.. Гитаре
удрите!... Амо зовите трумбетаре,
У трумбуне нек трумбају Алемани!...

БОГДАН

(кроз смех)

Ако већ досад нису „натринкани“
(Наста веселје, Негде удари гитара. Испадоше у шареним одећама трумбетари. Лека се већ умешао у гомилу, објављујући празник, најзад довикну слугама још јаче.)

ЛЕКА

Слуге, разнесите свуда воћа сваког,
смокава, наранџа, сочног нара, јаког
вина, слатке малвасије, изобилња
грожђа, бресака, јабука, биља

мирисава, за недра красних девица,
и свакој китицу ружа и љубица...

*(Све веселији жамор. Свет се растури по врту.
Роксанда хитро вукући за собом Бембу, као с неким пркосом мину враголасто поред Марка.)*

ЛЕКА

Роксанда, куда?

САДОЛЕТО

(подругљиво Марку) С Бембом свуда.

МАРКО

(Леки) Тај гиздави лутак уз њу...

ЛЕКА

Крља прави.

МАРКО

(кроз смех)

Смешно ми га је гледат... Гле мач неки
и он носи...

ГОЛУБАН

*(на те речи прилази са сабљом и топузом и пружи их
Марку)*

Господару!...

МАРКО

Оружје Леки предај, Голубане. *(Голубан одби главом)*

ГОЛУБАН

(не даје никоме оружје)

Злу не требало...

(кад оде Лека алејом са Роксандом)

Сред игре и песме

може мегдан пући и стрела од некуда

ко јуче да залута... Сваког чуда

и лукавства овде има... Хлебом се не хране
ови без ђавола... Топуз и сабљу из руку
ником не дам до теби, господару...

МАРКО

Весео ми буди, Голубане...

ГОЛУБАН

Све ми се на зло слуги...

МАРКО

(добре воље)

Бог и срећа стара
издат нас неће... Зови Милоша,
где је Реља?

*(Голубан дође. Марко сам. Даље у врту весеље. С
алеје наилази Роксанда и Бембо.)*

БЕМБО

(са патосом као увек)

Ода ваших скута дах пролећа веје!
Срећнији од нас не беху Дафнис и Хлое.
(С друге алеје стижу Реља и Ђанина).

РОКСАНДА

(кад их спази) Ђанина опет с Рељом.

БЕМБО

Ко и нас двоје.

РОКСАНДА

(нагло) Раздвојте их... Ђанина за вама тужи.

БЕМБО

Шта мари... Нек тужи... Моје срце служи само вама.

РОКСАНДА

Ко једну љубав губи другу не осваја.

БЕМБО

Моје срце љуби само вас, сињора!

РОКСАНДА

Докажете, сињоре!

Ког једна жена баци и лако прегоре,
другу не очара.

БЕМБО

Роб сам вам сваке жеље.
Шта да чиним?

РОКСАНДА

Одвојте Ђанину од Реље.

И нек Ђанина покаже да вас још љуби...

Пазите, у овој игри на две се стране губи.

*(У тај час Милош са Голубаном приступи Марку који у
чуду гледа Рељу с Ђанином.)*

БЕМБО

(у сусрет Ђанини)

Ђанина!... Ђанина!... Амо се окрени...

Зар ме не чујеш..

Стани... Бембо твој...

РЕЉА

(Бембу који стаде уз Ђанину)

Мени

припада то место... Треба ли да га освојим мачем.

Вредно је гинут за два лепа ока...

(Бембу у лице)

Витеже, мач!.. Удрите с лица ил с бока!..

(Бембо, смушен, не трже мач. Марко све више у чуду.)

РОКСАНДА

(с прекором) Бембо!

ЂАНИНА

(кроз смех) Бембо!...

САДОЛЕТО

(који се ту нађе) Гран Маестро!...

МАРКО

(Милошу)

Да л полуде! Реља?

(Стоје око фонтана, сви забезекнути, у једном куту Марко с Милошем и Голубаном, у другом Реља с Ђанином и са смушеним Бембом, у трећем Конте Садолето и Дон Лопе, а у четвртом Роксанда, сама.)

РЕЉА

(Бембу) Кад вас воља буде
чекаћу вас с мачем по дану ил ноћи
(Окрене се Ђанини)
Опростите, сињора...
Можемо сад поћи. (Пођоше)

МАРКО

(за њима) Гле, издаде Реља... Роксанду остави.

МИЛОШ

(прозире игру Рељину)
Он једно говори, друго му у глави.

МАРКО

(не схваћа никако Рељу)
Зар реч не даде да Роксанду проси
скупа са нама.

МИЛОШ

Он једној пркоси а глуми пред другом.

САДОЛЕТО

(Дон Лопе-у) Бембо с обе стране потучен оста.

ДОН ЛОПЕ

Витези часни не беже
од друга у муци... Бембо!... (прилазе му обојица)

ЂАНИНА

(Роксанди поносито) Ако ти годи наше друштво... *saга bambina!*... ходи.

(Роксанда одврати бесно главом. Ђанина се насмеје. Одоше).

МАРКО

Роксанде, ено, саме сад... Иди Милошу... твој је час дошао.. Види и покушај срећу... На тебе је ред можеш је очарат... Витешки!... Напред!...

(Пођоше обојица Роксанди. Голубан оста са сабљом и топузом у рукама. Кад би пред Роксандом, Марко топло и благо)

Милош... Побратим мој.. витез је први српске земље...

САДОЛЕТО

(шапатам)

Кобилић по крви!
Марко Лепотом и стасом
виле му равне нису а гласом
све их наткрилио... Царско грло
лепше у Милоша...

РОКСАНДА

(већ окружена девојкама) Радознала сам врло.

МАРКО

Јесте лепше него у виле.

РОКСАНДА

У једно уво све смо се претвориле.

ПРВА ДЕВОЈКА

Натпеваћемо се...

ДРУГА ДЕВОЈКА

Ко славуји у ноћи.

РОКСАНДА

(весело)

Прекрасна мисао!...

(Пође, а за њом Марко и Милош и расцвркутале девојке. Најзад и Голубан пође за њима.)

САДОЛЕТО

Хоћемо ли поћи и ми за њима.

ДОН ЛОПЕ

Останимо за часак...

Муња је сенула, али грома прасак

још се не чује испод неба тмурна.

У ковитлац заплиће игра бурно.

Роксанда оста сама као врх таласа

на бури чун, а који јој сад пружи спаса

освојиће је... Последња битка се бије.

Победу до задњег часа Провидење крије.

САДОЛЕТО

Здружимо се у троје да будемо јачи.

ДОН ЛОПЕ

У борбу нек ступе и лира и мачи.

САДОЛЕТО

У један сноп вежимо све наше снаге!..

Ми блесак мача, ти, Бембо, речи благе.

ДОН ЛОПЕ

Пођимо. Мед два витеза један поета!

САДОЛЕТО

Un bel duello под кишом сонета!

(Тако одоше, у средини Бембо смушен и утучен, а са стране му Конте Садолето и Дон Лопе. Са друге алеје опет долазе Ђанина и Реља.)

ЂАНИНА

(Осврће се задовољна)

Роксанде нема... ни Бемба.. Слава Богу!...
 Сами смо!.. Сад мирно слушати вас могу.
 Давно нисам чула тако речи меке...
 Витеже, из кавке земље далеке
 дођосте амо... По очима и стас –
 прави Шпањолац!... Тореадор!... По гласу...
que voce melodiosa! – Наполитанац!..
dolce e gentile – као Венецијанац!..
 Вероват не могу да измеђ Sclavona
 има gentilezza таква... О Dio e Madona!
 Заклела би се да род вам корен вуче
 са наших страна... Сред Венеције, *duse*,
 место би вам било... Дивно речима знате
 очарати ме.. Зашто уђутасте?

РЕЉА

(тргао се из својих мисли)

Речи ваше купим. .. Пуна ми је душа!...

(Опет уђута, мисли вуку Рељу некамо на другу страну.)

ЂАНИНА

Занеместе опет.. Нико вас не слуша
 шта вам смета?

РЕЉА

(да тек нешто каже)

Светлост... а срце у тами
 радије говори.

ЂАНИНА

Бежимо. Још више сами
 бићемо крај мора...
 О љубави се снева
 најслађе крај морског жала...
(Зачу се звучна Милошева песма.)

МИЛОШ

(пева)

Планино, стара планино,
откри нам путе и стазе,
где виле рано у зору,
пред сунцем коло играју.

РЕЉА

(ухвати тренутак и ускликну) То Милош пева!

ЂАНИНА

(сад она ухвати тренутак и ускликну)
Роксанду стих занесе...

МИЛОШ

(наставља)

Планино, стара планино,
све ћу ти виле надпеват
а уграбити најлепшу
без крила и без окриља.

*(Усхићено песмом заграјаше из врта девојке. Реља још
виче умуче.)*

ЂАНИНА

Песма вас помути...

Занеместе још дубље.. Срце вам ћути,
али вас Роксанда још силније вуче...
Признајте!.. Очи вам то кажу... Нас муче.
исте тајне... На лицу нам маске исте...
Скинимо их и једно другоме чисте
покажимо мисли... Ја Бемба љубим,
а ви Роксанду... Ако Бемба изгубим
ја умирем... А ви стрепите још потајно
да вам Бембо не отме Роксанду. Сјајно
победисте га... Ал још далеко оста
од вас Роксанда, од мене Бембо... Доста
рекосмо... Нема тајне... све нам је јасно
пружимо руке склопимо савез часно.

(Показа се из врта Роксанда с Милошем а за њима у веселом жамору буљук девојака. Марко са Леком даље, за њим увек Голубан са сабљом и топузом.)

Роксанде ено!... Пазите... Глума иста наставља се...

РОКСАНДА

(са Милошем) Грло вам царско, заиста!..

ЂАНИНА

(лукаво глуми, кликну)

Dunque решисте у Венецију доћи...

А кад мислите, дисе, одавде поћи

(Роксанда чу ове речи, трже се и ућута).

Ја путујем сутра... Галија ме чека

А ви?... Прекосутра!... Sicuro!...

МАРКО

(кад наиђе с Леком) Лека,

Да л Милош песмом Роксанду очара?

ЛЕКА

Гледах је у лице... Око ме не вара.

Први пут ми сестра усне не напући

и не посмену се... Песмом је привући

лакше но витештвом...

РОКСАНДА

(Милош већ близу Рељи и Ђанини)

Славуј је певао у шуми

све време с вама.. Чух лепо!...

ЂАНИНА

(тихо Рељи)

И она глуми

вешто... (Добаци да чује)

Са мнош би сутра могли мирне душе...

поћи... Прекрасан ветар с Левента пуше...

РОКСАНДА

(мимоходом)

Ђанина... путујеш... Шта те на пут одлучи...
(Не заустави се)

ЂАНИНА

У Дужда на пир conti, marchesi е дуси
с разних страна сабраће ова недеља...
А сад ми обећа и војвода Реља
у госте Дужду поћи.
(Роксанда оде као и да нечу ништа.)

ЂАНИНА

(за њом Реља)

Врело је гвожђе пече
а трпи и ћути... Само нас пресече
оком... За овај час доста... На другу страну
пођимо сад, Бембу... По истом плану
наставимо глуму...

РЕЉА

(пође за Ђанином)

То смешно постаје.
Заплешћемо се сами, ако потраје дуже.

ЂАНИНА

(Рељи у ходу)

За успех немам другог пута.
Ено Бемба... Сам јадан... Остављен.. Љута
Судба га снађе... Приђимо му.. блага,
насмејана лица... Нек нема ни трага
од малопрошњег гнева... Мегдана и крви
Бембо се клони... Руку ви први
пружите сиротом Бембу.
(Ускликну идући Бембу)
Гран Маестро!...
С гранчицом мира међу вас ступам.

ЛЕКА

(с друге стране за Роксандом)

Сестро, умири се... Куд наглиш?... За Бога, стани!

РОКСАНДА

Замке, не видиш, плету се на свакој страни!

ЛЕКА

Врати се... Ђуд твоја луда већ чуда прави
Милоша и Марка, без речи остави.

ЂАНИНА

*(прилази лукаво Роксанди)*Већ цели дан, *mia saga bambina*,
не сретох се с тобом.. Тражих те свуд...

РОКСАНДА

и ја тебе... Ђанина

ЛЕКА

Разговор и сутра ваш може бити.

ЂАНИНА

Сутра... од рана јутра

Галија пловиће ми већ пут Венеције.. *(приђе Роксанди)*

Оди...

Од тебе ништа Ђанина не крије. Чуј!...

РОКСАНДА

(Ђудгљиво гура Леку) Остави нас саме.

ЂАНИНА

(кад Лека оде) Путујем.

РОКСАНДА

Већ чух... И војвода Реља с тобом?

ЂАНИНА

Изврстан слух

имаш... И Бембо с нама... С Рељом сад се мири.

Ти огањ мало час мед њима распири,
 а ја их размирих...
 (За тренутак оба занемише. Ђанина све лукавије)
 Да не будеш сама
 bambina сага, и ти пођи с нама. (Ђанина уђута, лука-
 во испитује дејство својих речи)
 Хоћеш ли да их оба позовем амо...
 Ко ти је дражи: Бембо ил Реља...
 Само реци...

РОКСАНДА

(чудљиво и тврдо) Ниједан ни други.

ЂАНИНА

(уноси јој се у лице, увек лукаво)
 Залуд жеље
 кријеш... Погађам... Крај војводе Реље
 драже ће ти бити... Ал, ђаволе мали,
 Чувај се... Бог љубави стрелња и у шали.

РОКСАНДА

Мудро ко се чува стрела га промаше

ЂАНИНА

Ал премудро каткад је и лудо... Наше
 срце је instabile e capricioso.
 Час је превише хладно, а час furioso
 А кад не љуби, од љубоморе бесни
 на туђу насрће љубав ко јастреб обесни.

РОКСАНДА

(кроз смех)
 Ђанина!... Не схватам ти речи
 љуби кога желиш... Нико ти не пречи
 Бемба или Рељу... или оба... Шта мари...

ЂАНИНА

Не претварај се... гнев ти већ лице жари.

РОКСАНДА

До љубави ми није стало... већ до игре...
Бембо твој клечаше преда мног... Од чигре
брже вртео се, срећан да је крај скута
мога... Ред је сад на Рељу...

ЂАНИНА

Можете љута
опећи гуја... Чувај се... Тај прекрасан
barbato, тврђи од камена... ужасан
и диван у исти је час...

РОКСАНДА

Да је сам камен сломићу га...

ЂАНИНА

(прекрсти се) Dio e Madonna. Amen!
Успеха ти желим у срцу и души.

РОКСАНДА

Пред ноге кад ми се свије и у прах сруши,
дођи, па и Рељу узми себи и води
у Венецију, ако ти то годи...

ЂАНИНА

(лукаво)
Dunque, не путујемо, док се бој не сврши...
Duello di capriccetto!... Ако ли се скрши
мач у твојој руци?...

РОКСАНДА

Победа је твоја.

ЂАНИНА

Моја?... No mia cara... Иза љута боја
не победи nigrizioso capriccetto,
победу ће славит dolce amoretto!

РОКСАНДА

Ал бој још не поче...

ЂАНИНА

Док длан о длан пљесне
бој ће свршен бити... Желиш ли да блесне
мач и с друге стране...
(Реља и Бембо, корак по корак приступише и они)

РОКСАНДА

(с подсмехом обојици)
Са мегдана ко од вас побеже?

ЂАНИНА

(тобоже преклиње) Per Dio.. Roxana!
Докле их измирих толко беше муке.

РОКСАНДА

Хтела бих знати мач из чије руке
приклони се први.

РЕЉА

(тврдо) Не дођосмо до мача.

ЂАНИНА

Од оштра им мача моја реч би јача.

РОКСАНДА

(кроз смех и подсмех)
Ко два шарена петла иза прва скока
једна милоока примири их кока.

ЂАНИНА

(срдито) Међ два cavaliere ја сам једна дама.

РОКСАНДА

Сада сте ви троје, а ја оста сама...
Бембо, где је ваше место?

(Бембо приступи Роксанди без речи)
Сада смо двоје
на својој страни.

ЂАНИНА

Тек си дошла на своје...
поврати роба... Покори ти се сместа.
Adio Bembo!... Roxana, бој већ преста
међ нама... Бежим...Повлачим се с мегдана...
(лукаво Рељи и Роксанди)
Adio, duce!... Adio Roxana!...
(Роксанди тихо)
Победу ћу ти читат на првом сусрету.
(сад Рељи гласно)
Duce, интриге се љуте око нас плету,
уверите Роксанду да су нам чиста
срца...
(сад опет тиха)
Опрезно!... Мудро!... Глума све иста
наставља се
(лукаво и весело)
Roxana!.. Bona fortuna!..
Arrivederci, duce!...

РОКСАНДА

(Рељи кад оде Ђанина)
Међ нама... туна
већ нам се не свиђа... Ђанина ми рече,
путујете у Венецију...

РЕЉА

Блеском ово вече
подсети ме на Млетке... На позив, сињори
Ђанини обећах поћи.

РОКСАНДА

Лекини двори
чине вам се тесни. Више вас мами

Дуждева палата.. Нећете бити сами
и Бембо путује са вама.

БЕМБО

Ако је жеља ваша.

РОКСАНДА

(замеће игру)

Можда би војвода Реља
радије сам са Ђанином бити.

РЕЉА

(готов с одговором) Сињор Бембо нам не смета.

БЕМБО

(наивно) А ја крити
нећу. Уз вас бих овде остао радо.
(Све ближе Роксанди)
Шта згреших да ме зла судба снађе?
Зашта ме гоните?

РОКСАНДА

(топло)

Вам се и не слути
шта ће да наступи... Смрачи се и смути
некад небо да сунце још јаче гране.
Иза мркле ноћи дан светлији сване.

БЕМБО

Не схватам вам речи...

РОКСАНДА

Зар вам доста није...
Срећа је ко вино, кад се нагло пије,
зло се прође... Стрпљења! ... Крај ће се чути
у први блесак зоре... Зло вам се наслути
сад?...А? ... Доста вам рекох.

БЕМБО

(*већ у седмом небу*)

Осана!.. Из мртва,
ево, ускрснух! Злих богова жртва,
мишљах да сам био.

РОКСАНДА

Сад журно, из ових стопа
доведите ми са гитарама Дон Лопа
и Конта Садолета.

БЕМБА

(*сав озарен*)

Све ћу гитаре
распевати вам у славу... На све остале
уносићу вам име
(*Пресретан отрча, вичући*)
Дон Лопе!.. Садолето!...

РЕЉА

(*за Бембом*)

Јадни Бембо!... Вратисте га у живот... Ето
Какве у вама леже силе потајне.
Шта ће тек бити са њим кад чује крај тајне.

РОКСАНДА

(*већ куша Рељу*)

Поверићу је вама. Чујте је ви први...
Бембо је од стара рода, по крви
најближи Папи у Риму... Већ славан
поста... Петрарки је раван!...
За прст од њега мањи, ал срцем виши...
Уз Дужда отац му први и највиши
међу господом млетачком... Дуждева столица
и Бемба чека..

РЕЉА

(*тобоже сасвим миран*) А милокрвна је лица –
то заборависте рећи.

РОКСАНДА

Ваш суд хтедох знати
и савет чути... Морам се, најзад, удати...
Брат нагли, сили ме и љуто кори...
Већ три године Лекини су двори
просилаца пуни...

РЕЉА

Ал ниодкуд свати!...

РОКСАНДА

Још се не одлучих коме руку дати.

РЕЉА

Зар избора вашег Бембо није вредан?

РОКСАНДА

Срце ме ником не вуче, ал мора један
изабраник ми бити...
И избор ми паде
на Бемба.

РЕЉА

Прекрасан избор!

РОКСАНДА

(неочекивано) А?

РЕЉА

Он знаде једини пут вам срцу наћи.

РОКСАНДА

(приближи се Рељи и заводљиво)
Да л погреших?
Што ћутите? ... Још се ни нашта не реших...
(Реља још дубље ћути Роксанда све кроз шалу)
Ћутите?... Други би за два моја прста
обе руке дали...
(кроз смех)

РЕЉА

(одвраћа јој истим лукавством)

Ни ја слободан нисам.. и мене реч веже
на другој страни.. Овај час је дадох.

РОКСАНДА

Ђанини?... Кад вас пре очара!

РЕЉА

Признадох

вам, ето, и ја своју тајну. Вас саблазни
Бембо, а мене Ђанина.

РОКСАНДА

Укуси су разни...

(Ћутање са обе стране)

Чудновато да вас Ђанина освоји!

РЕЉА

Не зна човек шта му у судбини стоји.

РОКСАНДА

Нико ко Млечанка не зна да опсени.

РЕЉА

Још до сад не сретох ни на једној жени
толико чари.

РОКСАНДА

(заједљиво)

Вама се придружи

од очајања... Зар преста већ да тужи
за Бембом... До овог часа неутешна
беше.

РЕЉА

(хладно) Свака је љубав историја смешна.

РОКСАНДА

(кад се успе, бесно се осврну и пође)
 Венецијанских се чувајте мађија.

БЕМБО

(из врта)

Гитаре нека тихо, од *adagio*
 у један глас пређу на *allegretto*.
 Ви први почните Конте Садолето
(удари прво једна гитара, за њом и друге)
 а запеваћемо скупа на *vivace*.

РОКСАНДА

(Рељи с подсмехом)

Пазите да вам Ђанина не заплаче.

(Ђанина већ дотрча)

Не стрепи, бамбина цара, за моје сузе.

Очи твоје од беса пре ће да се засузе.

А моје лице већ се на луди смех криви.

(Гитаре у врту, песма тиха, речи се не развијају, само брујање.)

БЕМБО

(још из врта)

Твојој се лепоти диви
 на земљи сваки створ живи.

СВИ СКУПА

Роксана!

Роксана!... Роксана!...

БЕМБО

(у сред гитара)

Ког твоје око озари

Тај брзо све друге чари

Заборава!... Заборава!...

и целог века те слави.

СВИ

Роксана

Роксана... Роксана...

(Тако гитарама и песмом окружише Роксанду. У исти тренутак нагрнуше веселе девојке, заиграше коло и запе-ваше.)

КОЛО ДЕВОЈАКА

Кликну ми ти кликоваше

вила из горе

рано пре зоре,

Берте биље од љубави

виле из горе

рано пре зоре,

да свог змаја очарате

виле из горе

рано пре зоре.

(Тражећи очима Роксанду кроз врт дотрча Мароје, млади Дубровчанин, узтрепалог песничког духа из кога ће кроз векове понићи Менчетић, Држић, Рађина, Гундулић)

МАРОЈЕ

(док коло игра)

Ја лепши никад збор не видех у колу

И никад Лекин двор у сплету охолу,

не сабра лепши склад липости гиздаве

(кад спази Роксанду у колу)

Роксанда, моја вила госпоја од славе

вечно се мени сни, лице бих њено ја

гледао по све дни: толико славом сја.

(Девојке се испустише из кола, заграјаше и опколише Мароја са веселим чаврљањем.)

Дајте ми диклице, пут к оној госпоји

што мед вас, звездице, као Даница стоји!...

(Приступи пред Роксанду)

Умирем, а појем ко галеб пребели

кад види смрт и кад се од света дели.

РОКСАНДА

(с осмејком) Мароје претужно поче.

МАРОЈЕ

Јаох, мисао претужна
не би ме морила, да ме бедна и сужна
ниси затворила.

РОКСАНДА

Тамницу сам отвори
и бежи на светлост.

МАРОЈЕ

(приступи ближе Роксанди)

Сјајније ми се створи

сунце што сам ближе теби, о сунашце!...

(Показаше се из гомиле Реља с Ђанином, и застаде пред овај приказ песничког усхићења младог Мароја, који очаран гледа у Роксанду, како је Данте гледао у Беатричу.)

Може ли сунашце с небеса погинут

(приђе корак ближе Роксанди)

И моје срце без виле починут?

Може ли сунашце сву светлост изгубит

(корак ближе, већ сасвим пред Роксандом)

и моје срдашце ту вилу не љубит?

РЕЉА

(с погледом само на Роксанду):

Може ли сунашце около да не гре

и моје срдашце за вилом да не мре?

(Није се знало да ли Реља, очаран и он Роксандом, не уђе у песнички двобој с Маројем, или хтеде својом умешном игром да га, пред Роксандом покрије иронијом. Она заустави поглед на Рељу, с непромењеним осмехом, али се никоме очи оштро не укрстише.)

ЂАНИНА

(у недоумици): За кога те речи и за вилу коју?

РОКСАНДА

(прави се равнодушна)

Одговор то ће бит песнику Мароју.

До мене те речи једва и доспеше.

РЕЉА

Мимо вас, нечујно, небом се узнесе.

*(Удаљи се с Ђанином, а за њима младићи, сабијени у
гомилице, стадоше шапутати, а после гласно.)*

БОГДАН

Ко је то?

ХРВОЈЕ

Војвода Реља.

ВИДОЈЕ

Цара Душана,
веле, поклисар беше.

ХРВОЈЕ

Код Дубровчана гост је са царем био.

(Роксанду све то заинтересова и привуче.)

ВИДОЈЕ

(шапну мало у страну двојици, тројици младића)

Нико му не зна порекла.

ВИДОЈЕ

(шапато)

Наход!..

(Али то чуше и други, и Роксанда)

Мајка га се одрекла..

и оставила у шуми. Ту га у лову

нађе Душан млад.

БОГДАН

(гледа Рељу у врту)

Ал је витез прави.

ВИДОЈЕ

Видесте ли како Ђанину сави око прста?

ХРВОЈЕ

А она пиљи у њега као маче.
(Сви се насмејаше, изузев Роксанде.)

ВИДОЈЕ

Како Рељу спази, од Бемба умаче.

РОКСАНДА

(прекипе јој)
Доста о Ђанини... шта нам стало до Реље?

МАРОЈЕ

(увек на службу готов својој „госпоји“)
Царице, покорно чекамо ти жеље.

РОКСАНДА

(живо) Овамо сви у круг... Сви!... Сви!... Ту, Мароје..
(Вуче пар са паром)
ту Бембо и Маре... Дон Лопе.. све двоје
по двоје... пар до пара..
(поседају како ко стигне, на банак, на ступенице.
Реља и Ђанина осташе стојећи.)

МАРОЈЕ

(увек усхићен, гледа пар до пара)
Свуд нимфа и пан!...
ко да вас једна мајка у један дан роди!
(Девојке весело заграјаше)

ПРВА ДЕВОЈКА

Шта ћемо играти?

РОКСАНДА

(у Мароја)...
Болест од љубави!...
Мароје, маестро си у играма... Игру објави!...

МАРОЈЕ

(заиста „маестро„ строги и свечан, плѣска рукама, умирује)

Игра је лака... Болест ће испричат свако
вили својој. Рећи ће... Како
љуту пати, зацвилиће, и затражит лека
а лек ће бит: њен осмех и рука мека!...
(Заплѣска рукама. Игра поче. Гласно)
Разболе се јунак млад!

ХРВОЈЕ

(устаде подражава тешко болесна и приступи својој девојци) Срце ми пати

и чезне за тобом. Хоћеш ми лек дати?

(Девојка му се осмехну, пружи руку и одскакуташе у врт. Марко с Лekom и Милошем и Голубаном позади, за стаде и у чуду гледа шта се збива)

ВИДОЈЕ

(превија се тобож сатрвен од болести, прилази својој девојци)

Знаш моју болест, тешку и дугу
ако љубав нећеш подели бар тугу.
(и они двоје одскакуташе)

МАРКО

(кроз смех) Од болести какве стењу ови људи?

ЛЕКА

Играју се, и сваки по својој ћуди измишља болест.

МАРКО

(још у већу чуду и смеху)

Болују и кад су здрави

Да чудне игре, чудније нарави.

(Оде с другима на терасу под лозе. За њима пехарници са кондирима)

ЈЕДАН ГОСПАР

(с руком на рањену срцу) Из срца извади ми стрелу?

ДРУГИ ГОСПАР

(као и остали)

Ако ми руку не пружиш –
бићеш ми на опелу.

МАРОЈЕ

(строго) Шта се чека?... Даље!...

ГЛАСОВИ

(из прикрајка гласно) Ред је на Рељу.

РЕЉА

(Бембу до себе) Уступам вам ред.

БЕМБО

(мученички, зацвили)

Прометеј сам... Ког кљује
гавран на стени! Има ли срца да чује
за мој бол?... Роксанда!..

(Ова оста нема)

Ђанина!..

(тако исто и ова)

Зар лека
нико Бембу не пружа?

ВИДОЈЕ

Узалуд чека.

ЂАНИНА

(подругљиво) Роксанда се окрени!...

РОКСАНДА

Ђанину зови.

ДОН ЛОПЕ

(Конту Садолету) Ко вешто лови најзад и улови!...

БЕМБО

(још не схвата) И једној и другој купљен роб служи.

ХРВОЈЕ

(већ подругљиво) Од две ниједна му руку пружи.
(Продре пригушен смех и жамор)

БЕМБО

(схвати најзад и очајно)

Заман сузе лићу, заман ћу вас клети.

Наук ће ми бити: Нико се не свети

свирепо ко жена.

(Оде сам у врт, за њим пригушен женски жамор)

САДОЛЕТО

Ах, Бембо кукавни!

ДОН ЛОПЕ

Жалосно се сврши његов лов љубави!

МАРОЈЕ

(увек строг и свечан, опет заплеска рукама)

Мир!... На кога је ред?

ДОН ЛОПЕ

На Рељу.

САДОЛЕТО

(Рељи)

Све очи

на вас су упрте.

(Наста тишина и чекање)

ВИДОЈЕ

(шапатам) Којој ће да прискочи?

БОГДАН

(шапатам такође) Ђанини!...

ХРВОЈЕ

(мало гласније) Роксанди!

ЈЕДНА ДЕВОЈКА

Једној мора.

ДРУГА ДЕВОЈКА

Чека

Једна и друга да од ње тражи лека.

(Прође још тренутак два чекања и тишина. Најзад, Реља устаде.)

РЕЉА

(одлучно)

Пре него ли себи ја потражим лека, морам да вас питам: каква судба чека сиротог Бемба?... Ено сузе рони идем да га тражим и једној дони да га вратим: Роксанди ил Ђанини!...

БОГДАН

Извуче се вешто!

ХРВОЈЕ

Ко змија!

ВИДОЈЕ

На даљини држи се од Роксанде.

ЂАНИНА

(Роксанди, бесна) Војвода Реља од тебе побеже.

РОКСАНДА

Мислиш ли да га што за тебе веже?

ЂАНИНА

Мени приступи сам, наочиглед свима, тебе се свуд клони. Зар му у очима не читаш.

РОКСАНДА

(показује се равнодушно)

Досад се и не потрудих...

(Смеје се охоло)

Сита сам речи празних, ласкавих, лудих.

Мени игра годи а људе

не жалим. Како, ко дође, нек се и враћа

МАРОЈЕ

(опет сентенциом)

Ал се у животу, знај, све једном плаћа!

(за све време сунце на западу било, и зађе. Море промени све боје. И док се тамо на западу, и море трептало у сви одблесцима од злата растопљена до бакра ужежена, са свих других страна, с високих планина падао је постепено мрак.

Блеснуше звезде. Искочи месец и месечина захвати врт. Најлепше мајско вече промени свему лице и надире у све душе. Однекуд удари гитара. То би сигнал зачараног преображења свега у врту и цвећа и младости. Запалиће се велики сребрни свећњаци, те ће се башта заблистати с краја на крај и испунити веселим жагором. Одсев ће пасти кроз зелене лозе и на Марка који тамо пије с Милошем вина, и све је зловољнији и натмуренији. Баш када се по врту разнесу велики сребрни светњаци, у њихову блеску, вратиће се Реља с Бембом разиграном колу девојака и младића.)

РЕЉА

(приђе с Бембом Роксанди)

Прелепа Роксанда, Бемба уцвељена

предајем вам. Од себе неисцељена

не пуштајте га више... Ђанина, опрости!...

(Приступи Ђанини, а Роксанда се осети побеђена. Диге се, погледа бесно Рељу и пође. Осврте се на Бемба подругљиво.)

РОКСАНДА

Захвалте се, Бембо, на толкој милости.

МАРОЈЕ

(Рељи, с прекором) Поквари нам игру.

РЕЉА

Шта скривих за Бога?

РОКСАНДА

У страху
за Ђанином прекиде игру плаху Војвода Реља.
(Девојке заграјаше у хатар Роксанди.)

ПРВА ДЕВОЈКА

То се видело јасно.

ДРУГА ДЕВОЈКА

Потражити лека не смеде гласно
ни на једној страни...

ЂАНИНА

(Роксанди) Весела лика огласи игру нову

ДЕВОЈКЕ

(одасвуд)

Нову!...

Нову!..

Мароје смислиће за час!...

(Девојке заклицаше и окружише Мароја.)

МАРОЈЕ

Пустите ме да смислим...

(Измаче се испред свих)

Сад чујте!... На глас

трумбетара виле ће све побећи

у вилински двор

*(Показа руком павиљон према Марку али за неколико
степенница ниже)*

а даље ћу вам рећи
шта треба.

(Командује)

Трумбетари!... Затрумбајте!...

(Све девојке, са њима Роксанда и Ђанина устрчаше на павиљон)

Бој почиње! ... Нападајте!...

МАРКО

(на глас да бој почиње устаде) Бој почиње!... Ал оружјем каквим?

МАРОЈЕ

(Марку)

Цветом место стреле!

(Марко се грохотом насмеја и седе. Мароје искочи испред свих и командује.)

Бацајте руже румене ко крв, беле
љилијане, лепу кату, дан и ноћ, амиље
и босилге, тратор, споменак, каранфиле
и љубичице...

(Бој поче)

Кишом цвећа засипајте

сваку вилу... Трумбетари!... Затрумбајте!...

(Затрумбаше трумбетари. С обе стране киша цвећа.

Мароје подстиче борце)

Удрите одасвуд, да ока не отворе!

(девојкама)

А ви одоздо браните своје дворе
немилостиви су освајачи ови.

БОГДАН

(засут цвећем) На ову страну сви!... Хеј!... Упомоћ зови!..

ЂАНИНА

(закорачи по степеницама и засипље цвећем Бемба):
Бембо, брани се!... брани!...

(белим љиљаном стрелња Бемба)
 Љиљан нека те сећа
 на прве уздахе... Кад љубав највећа
 у срцу успламти...
(засипље га тратором)
 а тратор на прве ране
 Бембо, прва се љубав не да да угуши...
(Стрча низ мраморне степенице Бембу, који јој пока-
јнички зграби обе руке.)

БЕМБО

Ђанина!... рука ме твоја никад не остави,
 из блудње на свет вазда ме избави
 Бежимо, пред нама опет стари пут светли...

САДОЛЕТО

(кроз смех, за њима пође)
 Не веруј му... Докле запевају петли
 превариће те трипут...

БЕМБО

(Окрете се Дон Лопеу) Дон Лопе, с нама ходите и ви.

ДОН ЛОПЕ

Куда бих ја с вама?
 Дон Лопе. Витез шпанског Каталана
 Ког нико не победи, сред овог мегдана
 Женских, од прве стреле, губи битку сваку.
 Идем ја... боље Марку, оном чудаку, *(оде)*
 вина са њим пити...
(У тај мах појави се на мраморним степеницама
Роксанда окружена девојкама. Одоздо наваљује на њих
једна гомилица, у којој је и Реља. Он више посматра игру,
Спази Роксанду, приђе и баци на њу ружу. Промаше Да л
намерно? Роксанда му враћа. Погоди га ружом у лице)

РЕЉА

(насмејан)
 Још једну... Ваш ме цвет милује и мази.

(Роксанда откиде другу ружу, наже се и заману)
На свакој ружу трн има...

ДЕВОЈКА

Роксанда!... Пази!... *(Баци ружу, а трн се руже забодје*
Рељи у образ, испод левога ока. Образ закрвави.)

ПРВА ДЕВОЈКА

Крв се проли...

ВИДОЈЕ

Трн му се заби у око!...

РОКСАНДА

(цикну престрашена) О!...

ХРВОЈЕ

Освети му се...

БОГДАН

Ако се трн дубоко зари у око, ослепит сиромах може
(Бој на једанпут преста)

РОКСАНДА

(стрча с павиљона, између младића и девојака, право
Рељи)

Шта учиних!.. Несрећна!.. Ах, Боже!.. Боже!...

РЕЉА

(дочека је насмејан)

Ништа... Само ме трн по лицу загреба...

А ви се већ препали?...

ЂАНИНА

(осталима дотрча и приступи Роксанди)

Зар још крити треба

да ти је Реља драг... Пред свима показа

колико га љубиш... Приђи му и крв с образа

обриши му свиленим рупцем. Capricetto
већ губи битку... Надвлада Amoretto.

(Роксанда се трже натраг, брзо се прибра, дође себи и охоло добаци Рељи свилени рубац и повуче се. Силом хоће да се покаже мирна и равнодушна.)

РЕЉА

(обриса добаченим рупцем крв с лица)
Рубац ми овај – дар премио!... Крв ми избриса
Кап се изгуби крви у мору мириса...
(Дражећи Роксанду залепрша рупцем.)
Чини ми се: целу вам душу пуну плама
са рупцем овим имам у рукама.

РОКСАНДА

Варате се...

РЕЉА

(наставља истим тоном)
... и против ваше воље...
а сад реците. Роксанда шта је боље
рубац да ли да вам вратим... ил

РОКСАНДА

Дајте!..

РЕЉА

У њој је и кап крви моје.

РОКСАНДА

Онда, знајте,
подераћу рубац на комаде...
(Запиње да подере рубац)

РЕЉА

(с осмехом који дражи Роксанду)
Како је, до врага та свила јака.
(Отрже јој вешто мараму из руку)

РОКСАНДА

Рубац ми дајте!...

РЕЉА

(стално се игра са Роксандом као са дететом)
Ту је крв моја.

РОКСАНДА

(бесни) Дајте... Рубац дајте!...

РЕЉА

Нико ми без боја отети га неће...

САДОЛЕТО

(Ђанини)

Никад се свога века
не узруја тако.. Све трепти..

ЂАНИНА

(задовољно) Нека!... нека!.. Дође час да јој се враћа
све на једном... Свој бес сад скоро плаћа... Ако!...Ако!...

РОКСАНДА

(на врхунцу гнева)

О не играјте се чујте
рубац ми дајте... Одмах!... или путујте
одкуда сте дошли... Зваћу брата
да вам покаже свој тројици врата
Простаци!... Гори од горега!... Пустолови!...
Дивљаци манити!...

(Сви се окупили. Нико не зна шта да чини. (Ђанина се
криви од смеха. Показа се Марко с Милошем. Ту је и Дон
Лопе)

Брата ми зови, Мароје. Нека их све изгони из двора.

(Марко то чу и устаде с подсмехом.)

Чудне војводе...

И од чуднијег рода!... Такве госпде
не видех и не чух ...именом их звати

срамотно је... Један – Кобилић
*(И Милош се устаде, а Марко плану и пође, за њим
 Голубан с топузом и сабљом.)*

Другом се мати
 не зна... Бачен крај пута оста
 без имена и рода.. и тај поста
 витез – Крилатица!... О да чудне виле
 која га роди.. Ни у сну нисмо сниле
 таквог просиоца... Ха... Ха... Ха...

МАРКО

(већ сишао доле) Реља, што трпиш?...

РЕЉА

Нек прође бура плаха!...

МАРКО

Трпет се то не може!... Свој образ брани!...

РОКСАНДА

Пустолови!...

МАРКО

(грмну из свег гласа) Сабљу, Голубане *(Зграби и
 извуче сабљу из корице)*

РЕЉА

Стани!...
 Марко!... Стани!...

МАРКО

(Леки који притече) Лека, шта је ово?

РОКСАНДА

(Леки) Из двора гони, брате, простак ове...

МАРКО

(право Леки)
 Крв мора

пасти...Крив си ти Лека што допусти
сестри да нам образ каља...

РЕЉА

(једва уздржава Марка)

Марко, пусти
нек олуј прође.. Још крај игри није.

МАРКО

(одгурну Рељу) Мичи испред мене... Куд се Лека кри-
је?

РЕЉА

(све јаче уздржава Марка) Куд си нагао?

МАРКО

Зар ти увреде мало?

РЕЉА

Тебе не окаља... А шта ти је стало до мога образа...

МАРКО

Образ нам свима каља...

РОКСАНДА

(сад обрну и Марку) Убојица!...Син једнога краља!
(Марко задрхта од гнева. Пође на Роксанду са за-
манутом сабљом. Задржа се. Али плану гњевом на Рељу
који стаде испред Роксанде.)

МАРКО

Војвода жалосни!... Око паса
везуј прегачу ... Ћутиш сад, ни гласа
да пустиш... Довео си нас до срама...
издао подло... Руглу нас изврже
Завитла сабљом више главе.

ЛЕКА

(лети сад Марку сад Рељи)
За Бога!...Људи!...

(Реља, штитећи Роксанду извуче и он сабљу пред Марка.)

БОГДАН

И Реља сабљу трже...

(Све се узбуди. Граја... Када сабља блисну и у Рељиној руци врисну Роксанда. Прискочи Рељи и заклони га телом и лицем. Реља се опире али је држи левом руком уза се. Ствари стоје не може горе бити. Лека изгубио главу, трчи час Марку час Рељи, и млата рукама, умирује их, али га нико не слуша. Укрстише се и једна о другу звекнуше две сабље. Друштво се разбегло и шћућурило где које. Кад по други пут Марко завитла сабљом, Роксанда искочи пред Марка, и, раширивши руке, стаде између Реље и Марка.)

РОКСАНДА

Реља!... Бежи!... Чувај главу!...

(У тој највећој запетости, кад тек што не паде нечија крв, зачу се грохотан смех из мушког грла, он се разлеже и хори звучан, као песма из Милошевих груди.)

МИЛОШ

(тресе се од смеха)

Гле... две луде!...

Туку се ... а не знају зашто..

(Марко бесан и згранут, окрену се, погледа Милоша, који се све више тресао од смеха да се све орило. Обазре се Марко и на све присутне, као да од њих иште објашњење, али и они сви упрли исколачене очи на Милоша, који се, у један тренутак, учини Марку да је поманитао, па се и он нехотице насмеја, држећи још сабљу више главе.)

МАРКО

(у чуду) Да ли полуде?

МИЛОШ

(кроз смех)

Вас двојица шенусте памећу.

(Сад једном сад другом)

Марко!.. Реља!..

(Сад се и Марко јаче насмеја. Реља тако, исто. Обојица опустише сабље. Осети се да опасност прође. Смех се сад пренесе на све и заориће се целим простором, од уста до уста хучан и пуст. Роксанда се једина не смеје. Она је још једнако уз Рељу приљубљена и цепти целом снагом. Ал кад смотри да су сви погледи управљени на њу и Рељу, задрхтаће као узневерена кошута, тргнуће се и одскочиће од Реље, згрчиће се, покриће лице рукама, зајецаће и полетеће брату и као дете зарити главу Леки у недра.)

ЛЕКА

(и одахну) Отклони Бог несрећу! (Сви одахнуше)

МИЛОШ

(Марку и Рељи) Сабље у корице.

(Марко и Реља спустише сабље у корице)

Роксанду освоји

Реља...

ВИДОЈЕ

Сирота Роксанда још се боји лице да покаже...

ЂАНИНА

(весело)

Издахну Capricetto

а стидљив поглед још крије Amoretto

БОГДАН

Завукла главу, ко дете, брату у недра.

ХРВОЈЕ

Хвала нек је Богу... Сабље су о бедра

и Марку и Рељи...

(Марко сад пође загрљеном брату и сестри. И десиче се чудо. Снажном руком али нежно, крену и подиже

Роксанди лепу девојачку главу са још светлим сузама у очима.)

МАРКО

(нежно као рођеној сестри)

Дигни лепу главу и покажи
лице и очи... Реља ти је дражи
и најдражи... Срећна са њим буди,
данас и до века... Женске су ћуди
вечна тајна.

(Држи јој главу у рукама и гледа умиљато)

Још ти блиста

суза у очима... Ко роса с листа
скотрља се с трепавица црни
осмехни се и Рељи обрни!..

(Роксанда управи поглед на Рељу с осмехом среће по целом лицу, али и са заосталом сузом у очима. Реља прискочи раздраган, срећан.)

РЕЉА

(вади марамицу из недара)

Ево марамице, нека ти отаре
сузу светлу..

МАРКО

Голубане даре

овамо дај да снају даривам.

*(Голубан на штиту износи златне дарове,
Марко узима круницу од злата.)*

Ко брат рођени чело ти целивам
и златну круну полажем на главу
твојој лепоти у част и славу!

(Роксанда поклони се Марку и заблиста од среће)

МАРОЈЕ

(увек хвали своју госпоју)

Ни лепше виле ни лепша украса!...

Још једно сунце обасја небеса!...

МИЛОШ

(намешта јој гривну)

За твоје руке беле и дивне
од Милоша ти, ево, гривне.

РЕЉА

(прикопча појас и златне копче)

И златне копче и појас Реље!...

МАРОЈЕ

(увек веран својој госпоји, поклони се Роксанди)

Мароје слуга твој, чека ти последње жеље
кад си ти срећна, с тобом сам срећан и ја.
Један зрак и мени из тога сунца сија.

ЛЕКА

Трумбетари затрумбајте.

МАРКО

Руке једно другом дајте!...

Коло наше заиграјте!...

Песму нашу запевајте!...

(Затрубаше. Трумбетари се кола ухватише и запеваше.)

КРАЈ

ПОГОВОР

После више од три деценије и свог младалачког драмског првенца – песме у пет књига – *Оливера*, преко драма из београдског друштвеног живота – *Пировање* и *Љубавник своје жене*, Димитрије Мита Ј. Димитријевић (1879–1952)¹ опет се окренуо прошлости, заправо некој врсти драматизације народне песме *Сестра Леке капетана*, назвавши свој комад „херојском комедијом у 4 чина“. Писац је пред београдску премијеру објаснио да је сугестију да пише овај комад добио од ондашњег нашег посланика у Мадриду, једно време и управника Народног позоришта у Београду, великог позоришног znalца и ерудите Драгомира Јанковића, који је пре двадесетак година у „Српском књижевном гласнику“ указао на народну песму *Сестра Леке капетана* као типичну за националну херојску комедију. По тој, дакле, сугестији, Димитријевић је учинио покушај да из наше епске песме извуче више наговештај него материјал за прву херојску комедију у нашој литератури.

После *Пировања* и *Љубавника своје жене* и *Сестра Леке капетана* је своје праизвођење имала у Загребу 20. маја 1931. у Хрватском народном казалишту, у режији Тита Строција. Димитријевић је, без сумње, од свих београдских драматичара био најпознатији загребачкој публици која је у њему, посебно после треће премијере, гледала писца велике ерудиције, широких многостраности, довољне рутине и не малих могућности.

¹ Биографска белешка у I и II књизи V кола „Драмске баштине“

У свом приказу драме заграбачки дописник *Правде* Иван Невистић се веома исцрпно позабавио и самим сижеом, покушавши да илуструје основну пишчеву идеју о синтези „нашег“ Истока и „нашег“ Запада, актуелизујући је у правцу формирања „нашег“ – југословенског, националног и друштвеног живота. – „На наговор своје мајке Јевросиме полази Краљевић Марко из свог Прилепа са своја два пријатеља, Милошем и Рељом у Приморје, да за себе или за једног од њих испроси чувену лепотицу Роксанду, сестру Леке капетана. Дошавши у ту средину, исту по крви и језику али по цивилизацији и васпитању потпуно страну, они се збуњују и својом примитивношћу изазивају смех. (Слично као и долазак Његошева војводе Драшка у Млетке). Мегданџија Марко са својим буздованом као и са својим погледима на живот, људе и чојство делује у тој ренесансно патинираној позадини Лекина двора и околине као највећи контраст – контраст зашиљен до карикатуре. Научен да спорове и проблеме решава буздованом, он постаје нужно комичан у тој средини где се спорови решавају рафинованим дипломатским триковима и где се девојачко срце осваја кићеним фразама трубадурске литературе, као што то правилно схватају три његова такмаца, три просца Роксандина, три латинска витеза.“² Укратко, Марко Краљевић и његови побратими, са слугом Голубаном и са топузом, представници су здравог, свежег, примитивног али очуваног балканског Српства, према виђењу Милана Богдановића,³ које продира, осваја и присваја неистрошеном својом снагом и свим сачуваним енергијама. У исто време, они су неодређено и носиоци источне културе. Лека капетан, његови људи, његови гости из Венеције, песници и витезови, то су представници истрошеног Латинства, „трулог Запада“, који су, уколико се удаљују од нашег тла, све јаднији, ништавнији и комични–

2 Иван Невистић: *Нови комад г. Мите Димитријевића*, Правда, 27. V 1931.

3 Милан В. Богдановић: *Мита Димитријевић: „Сестра Леке капетана“*, СКГ, 16. II 1932.

ји. „Лека Капетан, још и које како, човек је и јунак, али његови гости, Венецијанци и Талијани, јад су и никоговићи, последњи од последњих, живе карикатуре и сама божја нагрда... Између њих, у игри око девојке, за коју писац само што не пошапне да се има схватити као инкарнација Јадрана, уплео се арнаутски подмукао и зао Мина од Костура!“⁴ На крају, Богдановић сматра да је Димитријевић један чисто књижевни план применио на моменте и акутне и актуелне, и кроз историјску маску и костим чинио неке национално–политичке алузије из најврелије савремености.

Велибор Глигорић је још оштрији и вели да „има у том приказивању Марка и његове дружине нечег назадног, противкултурног, нечег што погађа најпотребнију меру интелигентног и просвећеног света.“⁵ Уверени смо да су ове оцене биле претерано строге и да је писац у „херојској комедији“ *Сестра Леке капетана*, иако је чинио изванредан несклад са модерном књижевношћу, враћањем на тему из епике, слично пре тога Иву Војновићу и Мирку Королији, ипак покушао, и по много чему и успео, да се из тога, на супрот дотадашњој скоро обавезној поетској апотеози, извуку и многи комично–реалистични елементи.

Комади Мите Димитријевића су својом природом благотворно надахњивали редитеље, сценографе и костимографе и инсценације у тим правцима су биле скоро по правилу увек добро опремљене.⁶

Ванредно сликовити и импозантни декори у свим извођењима комада *Сестра Леке капетана*, посебно Станислава Беложанског у Београду, у лепом тонском складу боја и светлости и надахнута игра глумца, дело–

4 Исто

5 Велибор Глигорић: „Сестра Леке Капетана“ на београдској позорници, *Време*, 11. II 1932.

6 Боривоје С. Стојковић: *Историја српског позоришта од средњег века до модерног доба*, Музеј позоришне уметности Србије, Београд, 1979.

вали су снажно на београдску публику која је комад гледала на дванаест представа. Још два позоришта – Народно позориште у Скопљу (1932) и Народно позориште Моравске бановине у Нишу (1934) имало је на репертоару овај комад Мите Димитријевића.

Херојска комедија *Сестра Леке капетана* штампа се први пут на основу редитељске књиге из Фонда Народног позоришта у Београду (бр. 1247).

ОГЛА МАРКОВИЋ

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ПРВО КОЛО

Књига 1

Панта Срећковић
БОЈ НА ДУБЉУ

Књига 2

Милутин Ибровац:
БОЖИЈИ СУД НА МЕНДИНОМ БРДУ

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
БОГОМИЛИ

Књига 4

Илија Вукићевић
ЛЕПА БУЛА

Књига 5

Живко М. Романовић
ПРОКОП

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ДРУГО КОЛО

Књига 1

Милорад Поповић Шапчанин
ДУШАН СИЛНИ

Књига 2

Милорад Поповић Шапчанин
ГОСПОЋИЦА КАО СЕЉАНКА

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
ТРНОВА КРУНА

Књига 4

Мита Поповић
КРВАВИ ПРЕСТО

Књига 5

Светислав Ђурђевић
ЛАЖНА ИСПРАВА

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ТРЕЋЕ КОЛО

Књига 1

Мита Поповић
НАШИ СЕЉАНИ

Књига 2

Жарко Лазаревић
САМРТНА КЛЕТВА

Књига 3

Жарко Лазаревић
УГАШЕНО ОГЊИШТЕ

Књига 4

Жарко Лазаревић
КРОЗ ШИБУ

Књига 5

Тодор Пинтеровић
ЈУРМУСА И ФАТИМА

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ЧЕТВРТО КОЛО

Књига 1

Атанасије Николић
ДРАГУТИН, КРАЉ СРПСКИ

Књига 2

Јован Суботић
КРСТ И КРУНА

Књига 3

Доброслав Ружић
СТЕВАН ДЕЧАНСКИ

Књига 4

Милош Цветић
БРАЋА

Књига 5

Светозар Ђоровић
У МРАКУ

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

886.1/.2–22

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Мита

Сестра Леке капетана : херојска комедија у
4 чина / Мита Димитријевић. – Београд : Музеј
позоришне уметности Србије, 1998 (Сремска
Каменица : Графоофсет). – 156 стр. ; 15 см.
– (библиотека Драмска баштина : коло 5, књ. 4)
Тираж 500. – Стр. 51–54: Поговор Олга Марковић.

ИД=64403212

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА
ПЕТО КОЛО

Књига 1

Мита Димитријевић
ОЛИВЕРА

Књига 2

Мита Димитријевић
ПИРОВАЊЕ

Књига 3

Мита Димитријевић
ЉУБАВНИК СВОЈЕ ЖЕНЕ

Књига 4

Мита Димитријевић
СЕСТРА ЛЕКЕ КАПЕТАНА

Књига 5

Мита Димитријевић
КАЊОШ МАЦЕДОНОВИЋ